ACTA CONCILIORVM OECVMENICORVM

SVB AVSPICIIS

ACADEMIAE SCIENTIARVM BAVARICAE

EDITA

SERIES SECVNDA

VOLVMEN SECVNDVM

PARS PRIMA

MCMXC

IN AEDIBVS WALTER DE GRUYTER & CO.

BEROLINI

CONCILIVM VNIVERSALE CONSTANTINOPOLITANVM TERTIVM

CONCILII ACTIONES I – XI

EDIDIT

RUDOLF RIEDINGER

MCMXC

IN AEDIBVS WALTER DE GRUYTER & CO.

BEROLINI

CIP-Titelaufnahme der Deutschen Bibliothek

Acta conciliorum oecumenicorum / sub auspiciis Academiae Scientiarum Bavaricae ed. – Berolini : de Gruyter.
Ser. 2.
Vol. 2. Concilium Constantinopolitanum <03, 680–681>: Concilium Universale Constantinopolitanum Tertium. Ps. 1. Concilii actiones I–XI. – 1990
Concilium Constantinopolitanum <03, 680–681>: Concilium Universale Constantinopolitanum Tertium / ed. Rudolf Riedinger. – Berolini : de Gruyter.
(Acta conciliorum oecumenicorum : Ser. 2 ; Vol. 2)
NE: Riedinger, Rudolf [Hrsg.]; HST
Ps. 1. Concilii actiones I–XI. – 1990
ISBN 3-11-011758-4

© Copyright 1990 by Walter de Gruyter & Co., D-1000 Berlin 30. –

Dieses Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt insbesondere für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

Printed in Germany
Satz und Druck: Arthur Collignon GmbH, Berlin
Buchbinderische Verarbeitung: Lüderitz & Bauer, Berlin

TABULA

VORBEMERKUNGEN VI

DIE GRIECHISCHEN HANDSCHRIFTEN XIII

DIE LATEINISCHEN HANDSCHRIFTEN XIV

Constantini imperatoris Diualis sacra ad Donum papam 2

Constantini imperatoris Diualis sacra ad Georgium Constantinopolitanum 10

ACTIO PRIMA 14

ACTIO SECUNDA 26

ACTIO TERTIA 34

ACTIO QUARTA 46

ACTIO QUINTA 160

ACTIO SEXTA 170

ACTIO SEPTIMA 180

ACTIO OCTAUA 190

ACTIO NONA 262

ACTIO DECIMA 278

ACTIO UNDECIMA . . . . . 400 – 512

VORBEMERKUNGEN

Bereits am Beginn des ersten Halbbandes der Akten des VI. Ökumenischen Konzils eine verbindliche Einleitung zum Ganzen zu liefern, ist nicht möglich, denn Einleitungen kann man sinnvollerweise erst dann schreiben, wenn die Korrekturen des vollständigen Werkes abgeschlossen sind. Vorläufig wird auf drei Veröffentlichungen verwiesen, die zusammengenommen vieles von dem behandeln, was man von einer Einleitung zur Edition der Akten des VI. Konzils erwartet. FRIEDHELM WINKELMANN hat in einem Regestenwerk das nicht leicht überschaubare Quellenmaterial gesammelt und beurteilt. Sein Katalog umfaßt 185 Nummern: Die Quellen zur Erforschung des monenergetisch-monotheletischen Streites. Klio 69 (1987) 515–559. – Soeben ist ein Werk erschienen, das viele Fragen der kirchlichen Geographie behandelt, die auch beim VI. Konzil eine Rolle spielen: HEINZ OHME, Das Concilium Quinisextum und seine Bischofsliste, Studien zum Konstantinopeler Konzil von 692. Berlin 1990 (Arbeiten zur Kirchengeschichte 56). – Im Jahre 1989 habe ich eine Untersuchung zur lateinischen Übersetzung dieser Konzilsakten vorgelegt, die, wie die beiden genannten Arbeiten, so ausführlich in keiner Einleitung wiederzugeben wäre: Der Codex Vindobonensis 418, seine Vorlage und seine Schreiber. Steenbrugge 1989 (Instrumenta Patristica XVII). – Diese drei Untersuchungen mögen vorläufig dem genügen, der sich eine detaillierte Vorstellung von den Bedingungen verschaffen möchte, unter denen dieses Konzil abgehalten wurde und denen wir die Überlieferung seiner Akten verdanken.

Obwohl sie erst das Vorspiel zum VI. Konzil zum Thema hat, dürfte auch eine Monographie von Bedeutung sein, welche die Edition der Lateranakten aus dem Jahre 1984 analysiert und das Nachleben dieser Akten bis ins 12. Jahrhundert behandelt; PIETRO CONTE, Il Sinodo Lateranense dell'ottobre 649. La nuova edizione degli atti a cura di Rudolf Riedinger. Rassegna critica di fonti dei secoli VII–XII. (Collezione Teologica 3). Vaticano 1989.

I.

1. Die Handschriften, die das griechische Original dieser Konzilsakten überliefern, wurden schon öfters vorgestellt.[1] Die Bewahrung des griechischen Textes verdankt man allein dem Diakon Agathon, der im Jahre 713 als Chartophylax diese Akten erneut edierte, deren Vernichtung Kaiser Philippikos Bardanes im Dezember 711 befohlen hatte (Dölger, Reg. 271).[2] Am Konzil hatte Agathon als ἀναγνώστης καὶ νοτάριος teilgenommen. Sein

1 RUDOLF RIEDINGER, Lateinische Übersetzungen griechischer Häretikertexte des siebenten Jahrhunderts. ÖAdW, Phil.-hist. Klasse, Sitzungsberichte, 352. Band, Wien 1979. S. 24, Anm. 21. – RUDOLF RIEDINGER, Die Epistula synodica des Sophronios von Jerusalem im Codex Parisinus BN Graecus 1115. BYZANTIAKA 2 (1982) 143–154, S. 146, Anm. 8. – RUDOLF RIEDINGER, Der Codex Vindobonensis 418, seine Vorlage und seine Schreiber. Steenbrugge 1989 (Instrumenta patristica XVII), S. 15, Anm. 19. Hier wird auf S. 9–23 der Stand der Forschung dokumentiert.

2 Vgl. die Rezension von RUDOLF RIEDINGER in der Byzantinischen Zeitschrift 66 (1973) 137. – RUDOLF RIEDINGER, Griechische Konzilsakten auf dem Wege ins lateinische Mittelalter. Annuarium Historiae Conciliorum 9 (1977) 294–295. – RUDOLF RIEDINGER, Lateinische Übersetzungen ..., S. 24, Anm. 21. – RUDOLF RIEDINGER, Die lateinischen Handschriften der Akten des VI. Konzils (680/681) und die Unzialkorrekturen im Cod. Vat. Regin. Lat. 1040. Römische Historische Mitteilungen 22 (1980) 38–39.

Text ist uns nur mehr in drei relativ jungen Handschriften greifbar, von denen eine (M) aus dem Jahre 1446 stammt und nach einer Vorlage im Prodromos-Kloster τῆς Πάτρας kopiert worden ist.[3] OTTO KRESTEN behandelt diese Handschrift auf S. 79 – 86, nennt auf S. 100 ihren Schreiber (Athanasios μοναχός) und liefert auf S. 111 – 113 eine eingehende Beschreibung. Wie zwei gemeinsame Textlücken zeigen (S. 78,15 – 17 und 390,28 – 392,8), ist T, von dem alle griechischen Drucke mittelbar abstammen, nahe mit M verwandt, dürfte aber auch mit dem in O erhaltenen Text eine gemeinsame Mutter haben.

2. Die (mindere) Qualität des Textes von MTO wird dort am deutlichsten erkennbar, wo sich Überlieferungen vergleichen lassen, die seit ältester Zeit von dieser direkten Überlieferung des Konzilstextes unabhängig sind. Das gilt vor allem von K, der bekannten Pariser Sammelhandschrift, die trotz ihrer individuellen Fehler einen vorzüglichen Text repräsentiert und auch von JEAN HARDOUIN für seine Edition verwendet worden ist: 3 (1714) 1043 – 1480.[4] Die größte Überraschung bereitete jedoch der Cod. Vindob. hist. gr. 127 (s. XIV) ff. 75ᵛ – 135ʳ (= v), der einen mit K verwandten Text des Agathon-Briefes und des Briefes der römischen Synode enthält (S. 52,15 – 138,29), korrekter als K und als einzige Handschrift in mindestens einem Dutzend Lesarten mit der lateinischen Übersetzung aus den Jahren 682 – 701 übereinstimmend. Die älteste Geschichte seines Textes ist mit den Überlieferungsverhältnissen zu erklären, die OTTO KRESTEN auf S. 49 – 94 beschreibt.

3. Während für die Überlieferung von K und v Teile des Konzilstextes als „Glaubensbekenntnisse" exzerpiert worden sind, verdankt eine Sonderüberlieferung des Sophronios-Briefes (CPG 7635) ihre Existenz der Tatsache, daß dieser Brief im Jahre 634/5 sowohl an Sergios von Konstantinopel als auch an Papst Honorius von Rom geschickt worden war.[5] Das römische Exemplar des Synodalbriefes war bereits ins Lateinische übersetzt worden, als im Jahre 682 die Akten des VI. Konzils mit dem Exemplar an Sergios von Konstantinopel in Rom eintrafen. Die beiden griechischen Versionen des Briefes wurden in Rom schwerlich miteinander verglichen, wohl aber bedienten sich die Übersetzer der Konzilsakten der bereits vorhandenen älteren lateinischen Übersetzung, als sie das Synodalschreiben für die Konzilsakten zu übersetzen hatten. Dabei ließen sie einiges stehen, was für die Übersetzer der Lateranakten (um 649) charakteristisch ist, die vermutlich an der ersten lateinischen Übersetzung des Briefes beteiligt waren.[6] Die griechischen Handschriften des Exemplars an Honorius aber weisen sich durch einen allgemeiner gehaltenen Briefschluß aus (S. 492,12 – 494,9), der die Distanz des neuen Patriarchen von Jerusalem zu seinem römischen Amtsbruder belegt. In der Honorius-Fassung des Sophronios-Briefes

---

3 OTTO KRESTEN, Eine Sammlung von Konzilsakten aus dem Besitze des Kardinals Isidoros von Kiev. ÖAdW, Phil.-hist. Klasse, Denkschriften, 123. Band, Wien 1976.

4 JOSEPH A. MUNITIZ, Le Parisinus Graecus 1115: Description et arrière-plan historique. Scriptorium 36 (1982) 51 – 67 und RUDOLF RIEDINGER – HANS THURN, Die Didascalia CCCXVIII patrum Nicaenorum und das Syntagma ad monachos im Codex Parisinus Graecus 1115 (a. 1276). Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik 35 (1985) 75 – 91. – Zu JEAN HARDOUIN vgl. S. 60,12 – 13; S. 60,19 und S. 62,18 – 20 im vorliegenden Band.

5 RUDOLF RIEDINGER, Die Epistula synodica des Sophronios von Jerusalem im Codex Parisinus BN Graecus 1115. BYZANTIAKA 2 (1982) 143 – 154 (auf S. 154 ein Stemma dieser Abhängigkeiten) und RUDOLF RIEDINGER, Die Nachkommen der Epistula synodica des Sophronios von Jerusalem (a. 634; CPG 7635). Römische Historische Mitteilungen 26 (1984) 91 – 106.

6 BYZANTIAKA 2 (1982) 153, Anm. 18: „Das Verbum *patrare* (für δρᾶν) gibt es in den Akten der Lateransynode und in denen des VI. Konzils nur im Sophronios-Brief, und zwar 5mal (sonst schreibt man für δρᾶν *operare* und *efficere*). Außerdem wird πρεσβεύειν nur im Sophronios-Brief (wie in den Lateranakten und offensichtlich falsch) 4mal mit *obsecrare* übersetzt (sonst schreibt man dafür *praedicare*, *confiteri* und *pronuntiare*)."

fallen die byzantinischen Interpretationen altertümlicher Termini auf, die hier im Apparat notiert werden.

Wir haben es also beim griechischen Text des Sophronios-Briefes genau genommen mit zwei Versionen dieses Briefes zu tun, deren Text sich auch in alter Zeit nur geringfügig unterschieden haben kann, so weit, wie verschiedene Kopisten denselben Text wiedergeben. Die für beide Versionen junge Überlieferung erlaubt es nicht, solche Differenzen überall mit der nötigen Sicherheit festzuhalten (wie zum Beispiel auf S. 454,2 – 3; 455,2; 456,2; 458,14 und 492,3). Auf diese Feineinstellung wurde also bei der Herstellung des griechischen Sophronios-Textes verzichtet. Dagegen ist die lateinische Übersetzung des Briefes mit Sicherheit die Bearbeitung einer älteren römischen Übersetzung, die gelegentlich die geringfügigen Differenzen zwischen der griechischen Sergios- und Honorius-Fassung belegt, als Übersetzung der Konzilsakten aber den Briefschluß des Exemplars an Sergios wiedergibt.

II.

Was den lateinischen Text dieser Konzilsakten betrifft, wurde im Jahre 1989 gezeigt, daß diese Übersetzung in Rom von eingewanderten Byzantinern vorgenommen worden ist, die um diese Zeit (682 – 701) die lateinische Sprache schon weitaus besser beherrschten als die Übersetzer der Lateranakten (649).[7] Ihre Übersetzung schrieben sie vorwiegend in „jüngerer lateinischer Kursive", die ihr Aussehen unter ihren Händen bereits verändert hatte. Als Auszeichnungsschrift verwendeten sie zwar wie gewohnt Kapitalisformen, für den Text aber mehr oder weniger häufig ein *a*, das aus einer Verschmelzung des kursiven *a* mit einem Omega gestaltet war. Für das im Griechischen nicht vorhandene *q* aber hatten sie ein Zeichen gefunden, das in der Geschichte der lateinischen Schrift nur hier erscheint.

Der Umstand, daß Byzantiner aus ihrer Sprache in eine Fremdsprache zu übersetzen hatten und außerdem einen Schreibstil verwendeten, der späteren Kopisten zu vielfältigen Verwechslungen Anlaß bot, stellt die Grundvoraussetzung dar, unter der der lateinische Text dieser Konzilsakten zu betrachten ist. Als JEAN HARDOUIN diesen bereits von Handschriften der CBR-Gruppe und den Drucken vielfach korrigierten Text in seine Edition übernahm (1714), war er über dessen Unstimmigkeiten so verzweifelt, daß er die gesamten Akten neu übersetzte (oder übersetzen ließ) und diese neuhumanistische Übersetzung als einen Fund in einer alten Handschrift ausgab *(versio altera, ex vetusto codice manuscripto Bibliothecae Collegii Parisiensi Societatis Jesu)*.[8] Seine Verzweiflung wird man auch heute noch teilen, wenn man das Zeugnis von vier Abschriften des Autographs, die in drei Fällen von mehreren Handschriften überliefert werden, dazu benutzt, um das römische Autograph dieser Übersetzung zu rekonstruieren. Denn nicht erst JEAN HARDOUIN hatte die Unzulänglichkeiten dieser alten Übersetzung erkannt, schon die Kopisten der Handschriften haben von Anfang an versucht, die eine Unebenheit so und eine andere anders zu glätten. Nur eine Kopie des Autographs (auch diese im Schreibstil der byzantinischen Übersetzer) dürfte von bewußten Korrekturen frei geblieben sein, und nur eine Abschrift dieser Kopie, der Codex Vindobonensis 418, hat ihre Vorlage getreu wiederzugeben versucht.

---

7 RUDOLF RIEDINGER, Der Codex Vindobonensis 418 ..., und RUDOLF RIEDINGER, Die Dokumente des Petrus notarius regionarius auf seiner Reise von Rom nach Spanien im Jahre 683/4. Burgense 29 (1988) 233 – 250.

8 RUDOLF RIEDINGER, Lateinische Übersetzungen ..., S. 25 – 39 und RUDOLF RIEDINGER, Der Codex Vindobonensis 418 ..., S. 12.

1. Die zeitlich erste Abschrift des Authenticums vermittelte die meisten der erhaltenen Abkömmlinge: C B R (G) und m, und war über B auch die Mutter der lateinischen Drucke des 16. Jahrhunderts. Diese Abschrift ist bereits in der zweiten Hälfte des 8. Jahrhunderts in die Gegend von Reims-Laon und Saint-Amand gelangt.[9] Die Kopisten dieses Überlieferungsastes waren von Anfang an (also bereits in Rom) Schreiber des lateinischen Kulturbereichs, die ihre Vorlage nach ihren Vorstellungen zu bessern versuchten. Zu dem, was bisher zu dieser Gruppe gesagt worden ist, kommt jetzt das Zeugnis der relativ jungen Handschrift R, die wegen ihrer zahlreichen Kürzungen und Auslassungen für sich kaum eindeutig zu lesen wäre, wenn nicht die Kollation ihrer Schwestern C B vorläge. Trotz seiner zahlreichen Fehler repräsentiert R den reinen Typ seiner Gruppe und bietet auf den ff. 8r – 329r den Text der pseudoisidorischen Dekretalen.[10] Die Sammlung der in dieser Handschrift vorhandenen Texte kommt also aus einem Umfeld, in dem auch diese Dekretalen entstanden waren, und sie stammt aus einer Zeit, in der man den Konzilstext noch nicht mit Zeugen einer anderen Gruppe vergleichen konnte.

2. Die Entstehung der zeitlich zweiten Abschrift des Authenticums wurde mit den Bemühungen des Erzbischofs Arn von Salzburg, der zugleich Abt von Saint-Amand war, in Zusammenhang gebracht und ungefähr auf das Jahr 800 datiert.[11] Weil sich seine Handschrift C (aus Saint-Amand) in Rom als unvollständig erwies, hatte er sich bei seinen vier Aufenthalten in Rom ein Exemplar anfertigen lassen, das als einziges genau dem

Das Stemma[12]

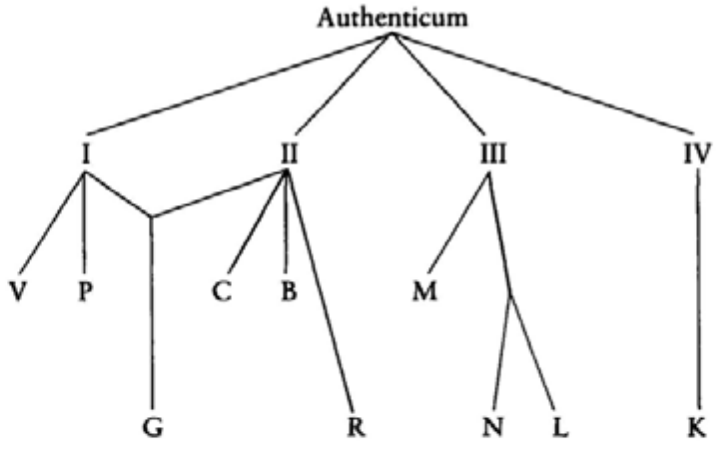

9 Rudolf Riedinger, Griechische Konzilsakten auf dem Wege ..., Rudolf Riedinger, Die lateinischen Handschriften ... und Rudolf Riedinger, Der Codex Vindobonensis 418 ... .

10 Rudolf Riedinger, Griechische Konzilsakten auf dem Wege ins lateinische Mittelalter. Annuarium Hist. Conc. 9 (1977) 262 – 287. – Das 1. Fragment des Codex New Haven, Beinecke Library 442, f. 252rb (S. 283) stammt nicht aus den Akten des VI. Konzils, sondern aus Cyrillus Alex. ad Nestorium, ep. 17, ACO I 5, p. 236,22 – 25.

11 Rudolf Riedinger, Erzbischof Arn von Salzburg und die Handschriften Vat. Regin. Lat. 1040 und Vindob. Lat. 418. Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde 124 (1985) 305 – 318.

12 Zum Stemma vgl. vor allem Rudolf Riedinger, Kuriale und Unziale in der lateinischen Überlieferung der Akten des VI. oekumenischen Konzils (680/81) (CPG 9416 – 9442). ΑΝΤΙΔΩΡΟΝ – Hommage à Maurits Geerard I (Wetteren 1984) 145 – 167.

Umfang des römischen Authenticums entsprach und sogar dessen Schriftzeichen übernommen hatte. Von dieser Vorlage stammt V, der Codex Vindobonensis 418. Bereits die Kopisten einer späteren Abschrift (P) korrigierten ihre Vorlage, und als P mit einer Handschrift der Gruppe C B R verglichen wurde, ergaben sich weitere Korrekturen zweiter und dritter Hand. Eine dritte Abschrift wurde noch stärker als P mit Handschriften der Gruppe C B R korrigiert und hinterließ das kontaminierte Exemplar G, das jedoch den Grundtext von V P aufweist. Aus der Gruppe V P (G) hat nur P (als *codex Bellovacensis*, vgl. Mansi XI 738 C) über die Benutzung durch JEAN HARDOUIN sporadisch den gedruckten Text dieser Akten beeinflußt (S. 61,9).

3. Während die Gruppen C B R (G) m und V P (G) ihre Entstehung in Saint-Amand zu erkennen geben, ist eine weitere Gruppe M N L in Norditalien beheimatet (Bobbio-Nonantola). Ihre an gutem Latein geschulten Kopisten korrigierten ihre Vorlage am intensivsten, wo sie jedoch Fehler ihrer Vorlage übersehen haben, sind sie dafür die besten Zeugen. Ihre Lesarten dringen seit der ersten zweisprachigen Konzilsausgabe, der Editio Romana (3 [1612] 5–294), in den lateinischen Text der Drucke ein, dies geschieht aber nirgends konsequent. Die Gruppe M N L geht auf eine Abschrift des Authenticums zurück, die vermutlich erst im 9. Jahrhundert angefertigt wurde.

4. Von einer vierten Abschrift des Authenticums gibt es nur noch einen unvollständigen Zeugen K, der in Mittelitalien geschrieben wurde.

III.

Wer die Grundsätze kennenlernen will, nach denen dieser lateinische Übersetzungstext gestaltet worden ist – nur der Agathon-Brief (52,15–122,4) und der Brief der römischen Synode (122,8–160,4) sind lateinische Originale, die in Konstantinopel ins Griechische übersetzt worden sind – hat sich zunächst vor Augen zu halten, daß hier Byzantiner ins Lateinische übersetzen. Einzelne Fehler dieser Übersetzer sind klar erkennbar, wo es aber unsicher ist, wie die jeweilige Übersetzung zu beurteilen ist, stellt sich die heute kaum noch zu beantwortende Frage, welche Fähigkeiten man diesen Byzantinern am Ende des 7. Jahrhunderts zutrauen kann. Diese Frage setzt sich fort, wenn es um die mehr oder weniger deutliche Lesbarkeit ihres Autographs (in jüngerer lateinischer Kursive mit einem unbekannten Anteil kurialer Schriftzeichen) geht, und sie betrifft auch die Fähigkeit zweier Kopistengenerationen zu annehmbaren Konjekturen. Denn was wir von dieser Übersetzung besitzen, sind fünf Handschriften aus den Jahren 785–890 (V P – C B – M) und – nur von daher zu beurteilen – zwei Handschriften des 11. und 12. Jahrhunderts (G – R; N L stammen von einer Schwester von M). Wer unter diesen Umständen einen Text herstellen wollte, der sich durch grammatikalische Korrektheit und Konsequenz auszeichnet, würde ihm etwas aufzwingen, was er so niemals besessen hat. Eine weitere Frage ist, wie man in verschiedenen Stadien der Überlieferung Kürzungen aufzulösen verstand, aber auch, daß in dieser Zeit manche Erscheinungen der Laut- und Formenlehre sowie der Syntax im Flusse sind.[13] Es sei daran erinnert, daß das Latein jetzt phonetisch zu lesen ist. Wer diese Konzilsakten als Zeugnis der Sprache ihrer Zeit liest, wird zum Beispiel Flexionsendungen, Deklinations- und Konjugationswechsel sowie die Vermischung von Kasus beobachten. Nach den Regeln der Schulgrammatik sind diese Formen falsch, ihr Vorkommen in den Handschriften belegt jedoch, daß sie gewöhnlich waren, denn gerade schulwidrige Formen dürfen als Hinweis darauf gelten, daß Einfluß der lebendigen

13 Dafür kann auf den Sammelband: Mittellateinische Philologie. Beiträge zur Erforschung der mittellateinischen Latinität. Herausgegeben von ALF ÖNNERFORS, Darmstadt 1975 (Wege der Forschung, Nr. 292), hingewiesen werden, dessen Auswahlbibliographie (S. 425–455) bis heute fortgeschrieben werden müßte.

Volkssprache vorliegt. All dies zu vereinheitlichen, hieße dem Sprachstand des 7. Jahrhunderts Gewalt anzutun, gerade dann, wenn der Druck das Schriftbild der Handschriften differenziert wiederzugeben hat.

Der lateinische Text dieser Konzilsakten ist also unter diesen Voraussetzungen zu sehen. Es sei aber betont, daß für diese Edition ein lateinischer KWIC-Index zur Verfügung stand,[14] desgleichen (auf Karten) ein ausführliches griechisch-lateinisches Wortverzeichnis. Diese beiden Speziallexika wurden ebenso wie das *Corpus Glossariorum Latinorum*[15] für diesen Aktentext überall da zu Rate gezogen, wo schwierige Entscheidungen zu treffen waren. Solche Fragen wurden also nicht nach Gutdünken entschieden, sondern nach eingehenden Überlegungen, die freilich nicht überall durch Querverweise im Apparat begründet werden können. Von den wenigen griechischen Handschriften werden auch Orthographica verzeichnet, die mancher für überflüssig halten wird. Die Orthographie der Namen in der Subskriptionsliste der römischen Synode von 680 (S. 140,1 – 160,4) wird weitgehend beibehalten, nur die Drucke ergänzen und korrigieren, wie das in alten Editionen üblich war. Wenn aber auch von den jüngeren lateinischen Handschriften zahlreiche Verschreibungen notiert werden, dann mag man daraus ersehen, wie schlecht diese Edition zu begründen wäre, wenn nicht die fünf Handschriften karolingischer und nachkarolingischer Zeit zur Verfügung stünden.

Für ihre Korrekturen am Manuskript habe ich Frau Dr. Renate Frohne, Schweiz, und Herrn Prof. Sven Lundström, Uppsala, zu danken. Wertvolle Korrekturen an den Druckfahnen, die aus technischen Gründen leider nicht mehr kenntlich gemacht werden konnten, steuerten die Herren Dr. Erich Lamberz, München, und Dr. Eckhard Reichert, Winsen/Luhe, bei.

Dank schulde ich auch den Herren der Kommission für die Herausgabe einer 2. Serie der Acta conciliorum oecumenicorum an der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, vor allem deren Vorsitzendem, Herrn Professor Dr. Ernst Vogt.

Würzburg, im August 1990 Rudolf Riedinger

14 Rudolf Riedinger, Lateinische Übersetzungen ..., S. 14 – 16.

15 Edd. Gustav Löwe – Georg Götz, Leipzig – Berlin 1888 – 1923.

DIE GRIECHISCHEN HANDSCHRIFTEN

M = München, Bayerische Staatsbibliothek, Cod. gr. 186 (a. 1446), ff. 131^{r} – 298^{v} (vollständig erhalten)

T = Turin, Biblioteca Nazionale, Cod. gr. 67 (s. XIII), ff. 1^{r} – 207^{v} (seit dem Brande von 1904 stark durch Wasserflecken beschädigt; es fehlen die S. 26,23 – 44,25; 54,24 – 58,4 und 60,12 – 62,27)

O = Ochrid, Bibliothèque Saint-Clément, Cod. gr. 84 (s. XIII), pp. 1 – 141 (vorhanden sind S. 400,2 – 512,23)

K = Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. gr. 1115 (a. 1276), ff. 60^{v} – 87^{v}; 197^{v} – 198^{r} und 201^{r} – 203^{r} (vorhanden sind S. 52,15 – 86,14; 122,8 – 140,10; 242,14 – 248,14; 390,20 – 396,4 und 410,13 – 494,9)

v = Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. hist. gr. 127 (s. XIV) ff. 75^{v} – 135^{r} (vorhanden sind S. 52,15 – 138,29)

L = Leiden, Universiteits-Bibliotheek, Cod. 60 A (s. XIII – XIV), ff. 119^{v} – 141^{r}

F = Florenz, Biblioteca Laurenziana, Plut. LXXXVI – 6 (s. XI – XII), ff. 74^{v} – 91^{r}

V = Rom, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Cod. gr. 1116 (s. XIII), ff. 140^{r} – 147^{v} (LFV enthalten die S. 410,17 – 492,11)

A = Athos, Bibliothèque Vatopedi, Cod. 594, ff. 184 – 207 (A enthält die S. 410,13 – 492,11)

DIE LATEINISCHEN HANDSCHRIFTEN

V = Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 418 (s. VIII – IX) ff. 1^r – 171^v (vollständig erhalten)

P = Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. lat. nouv. acq. 1982 (s. IX^1) ff. 1^r – 176^v (es fehlen die S. 13,25 – 19,20)

G = Berlin, Deutsche Staatsbibliothek, Cod. Lat. F 626 (s. XII), ff. 93^r – 148^v (vorhanden sind S. 83,5 – 513,21)

C = Rom, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Cod. Regin. lat. 1040 (s. VIII), ff. 1^r – 89^v (vorhanden sind S. 329,10 – 399,4; 427,21 – 451,8 und 465,9 – 513,21)

B = London, British Library, Cotton Claudius B.V. (s. IX), ff. 1^r – 131^v (es fehlen die S. 23,8 – 27,14)

R = Rom, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Cod. lat. 631 (s. XII), ff. 408^r – 466^v (es fehlen die S. 413,11 – 417,8 und 477,14 – 481,19)

m = München, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 29.167^a (s. IX), ff. 1^r – 2^v (vorhanden sind die S. 63,20 – 67,20 und 83,7 – 87,12)

M = Mailand, Bibliotheca Ambrosiana, Cod. M 67 sup. (s. IX^4), ff. 1^r – 169^r (vollständig erhalten)

N = Rom, Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emmanuele, Cod. lat. 1326 (s. XI), ff. IV – 204^v (vollständig erhalten)

L = Rom, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Cod. lat. 1326 (s. XI), ff. 1^r – 62^v (es fehlen die S. 509,7 – 513,7; auf S. 477,10 nahe verwandt mit Mailand, Biblioteca Ambrosiana, Cod. lat. E 79 inf.)

K = Venedig, Biblioteca Nazionale di S. Marco, Cod. lat. 163 (s. XI – XII), ff. 1^r – 57^r (vorhanden sind die S. 2,1 – 417,6)

Pseudoisidor = New Haven, Yale University, Beinecke Library, Cod. lat. 442 (s. IX), ff. 252rb – 253ra (vorhanden sind Nr. 2 = S. 213,14 – 16; Nr. 3 = S. 213,21 – 24 und Nr. 4 = S. 215,2 – 4)

Θεία σάκρα καταπεμφθείσα πρὸς Δόμνον τὸν ἁγιώτατον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἀποδοθεῖσα δὲ Ἀγάθωνι τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ πάπᾳ τῆς αὐτῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης διὰ τὸ τὸν αὐτὸν Δόμνον τοῦ παρόντος μεταστῆναι βίου

Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς σάκρας

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν αὐτοκράτωρ Φλάβιος Κωνσταντῖνος πιστὸς μέγας βασιλεύς. σάκρα Δόμνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρεσβυτέρας ἡμῶν Ῥώμης καὶ οἰκουμενικῷ πάπᾳ.

Πάντως ἐπίσταται καὶ ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης καὶ πλεῖστοι τῶν τῆς καθ' ὑμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς πρεσβυτέρας ἡμῶν Ῥώμης, ὡς, ἀφ' οὗπερ ἐκέλευσεν ὁ θεὸς αὐτοκρατορικῶς βασιλεύειν ἡμᾶς, πολλάκις ἐθελησάντων τινῶν κίνησιν ποιήσασθαι περὶ τῶν φιλονεικουμένων ῥημάτων ἕνεκεν τοῦ τῆς εὐσεβείας δόγματος μεταξὺ τοῦ μέρους τῆς τε καθ' ὑμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας καὶ τῶν τῆς ἐνταῦθα ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ⟨ἐκκλησίας⟩ καὶ ἀμφισβητῆσαι, διεκωλύσαμεν τοῦτο γενέσθαι τοῦ καιροῦ μὴ ἐπιδεχομένου γινώσκοντες, ὡς ἀπὸ μερικῆς ἀμφισβητήσεως ⟨οὐ μόνον⟩ ἕνωσιν γενέσθαι οὐκ ἐνεδέχετο ἀλλὰ καὶ τὸ κακὸν ηὔξανε, καὶ κἂν εἰ τὴν ψυχὴν *ὀδυνώμεθα* ὑπὲρ πᾶσαν *ὀδύνην* διά τε τὰ γινόμενα καὶ τὸν περὶ τούτου ὀνειδισμὸν ἐκ τῶν ἐχθρῶν καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν τὸ τοὺς καθ' ὑμᾶς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν ὀρθόδοξον ἡμῶν λαὸν διά τινας καινοφωνίας σχίσματι περιπεσεῖν καὶ τοῦ ἐπίχαρμα γενέσθαι τοῖς τε ἀσεβέσι καὶ αἱρετικοῖς, ἀλλ' οὖν ἀποδεδώκαμεν τῷ θεῷ ἡμῶν – αὐτοῦ τὰ κρείττονα περὶ ἡμῶν προνοουμένου – καὶ καθ' ὃν κελεύει ἡ αὐτοῦ ἀγαθότης καιρὸν τὰ τοῦ κεφαλαίου κατορθωθῆναι τηνικαῦτα παρασχεῖν ἡμῖν ἐπιτηδειότητα χρόνου πρὸς καθολικὴν συνάθροισιν τῶν ἀμφοτέρων θρόνων πρὸς τὸ κανονίζοντας αὐτοὺς τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἁγίων πέντε συνόδων καὶ τὰς ἐκθέσεις τῶν ἁγίων ἐκκρίτων πατέρων πληροφορίαν ἐμποιῆσαι αὐτοῖς καὶ συνελθεῖν *ἐν ἑνὶ στόματι* καὶ *μιᾷ καρδίᾳ* δοξάζειν τὸ πάντιμον ὄνομα τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

---

17 Zach. 12,10 25 – 26 cf. Rom. 15,6; Act. 4,32

MT

---

1 πρὸς δόμνον = ad donum 15 ecclesiae = ⟨ἐκκλησίας⟩ *om.* MT 16 non solum = ⟨οὐ μόνον⟩] πρὸς οὓς MT 18 τὰ γινόμενα καὶ τὸν] τὸν γινόμενον T τὴν *om.* T

Diualis sacra directa ad Donum sanctissimum papam senioris Romae contradita uero Agathoni sanctissimo ac beatissimo papae eiusdem antique Romae eo quod idem Donus de praesenti uita decessisset

Superscriptio sacrae

In nomine domini et saluatoris nostri Iesu Christi imperator Flauius Constantinus fidelis magnus imperator. sacra Dono sanctissimo ac beatissimo archiepiscopo antiquae nostrae Romae et uniuersali papae. data pridie Idus Augustas Constantinopoli indictione sexta.

Per omnia nouit uestra paterna beatitudo et plures sanctae uestrae ecclesiae antiquae Romae, quia ex quo iussit deus principaliter nos imperare, dum multotiens uoluissent quidam motionem facere de uerbis, de quibus est contentio pro dogmate pietatis inter partes tam sanctae uestrae ecclesiae quamque huius sanctae magnae dei ecclesiae, ut ambigerent, et hoc prohibuimus fieri tempore non ammittente cognoscentes, quod ex particulari contentione non solum unitas fieri non posset sed magis malum accresceret, et licet animo *doleremus* ultra omnem *dolorem* tam pro exprobratione, quae nobis ob hoc ab inimicis inferebatur, et propter ipsam ueritatem, quod pontifices secundum uos et orthodoxus noster populus propter quasdam nouitates uocum in schisma incidisset exultatioque ex hoc fieret impiis et hereticis, attamen deo nostro commisimus ipso pro nobis potiora prouidente et dum eius benignitas iusserit correctionem huius rei fieri tunc nobis condonare oportunitatem temporis ad generalem collectionem faciendam utrarumque sedium, quatenus considerantibus eis definitiones sanctarum quinque synodorum et editiones sanctorum probabilium patrum satisfacerent sibimetipsis et conuenirent *in uno ore unoque corde* ad glorificandum honorificum nomen dei nostri.

VP BR MNL K

---

superscriptio: in hoc corpore continetur sancta sexta synodus, quae in urbe constantinopolitana (constantinopolim BR) congregata est sub temporibus domni constantini piissimi augusti et agathonis sanctissimi ac beatissimi papae antique romae BR MNL K 1 ad donum sanctissimum] dono sanctissimo K sanctissimum] sanctissimi VP contradita] contradicta VP B 3 decessisset] discessisset B discessit R 6 sacrae] sacra K sacrae + hunc codicem aethelstanus rex tradidit deo et alme christi genetrice sanctisque petro et benedicto in bathonie ciuitatis coenobio ob remunerationem suae animae – et quisquis hoc legerit caracteres omnipotenti pro eo proque suis amicis fundat preces. B 8 domini dei et M nostri et saluatoris B et *om.* R 9 sacra] sacro MN dono] domno K 10–11 et ... sexta *om.* R 10 augustas] agustas VP B 12 nouit ⟨et⟩ uestra ? (καὶ) plures presules sanctae B² 13 multotiens] multo totiens B² multociens R 14 contentio] contio L 15 ecclesiae¹ ... sanctae *om.* L ecclesiae¹] ecclesia VP ecclesiae²] ecclesia VP 16 prohibuimus] prohibemus R ammittente] amittente V NL admittente BR M amictente K cognoscentes] cognuscentes V 17 posset] possit B accresceret] acrescere VP accrescerit R 18 doleremus] toleremus B¹ doloremus N K exprobratione] probratione VP M 19 inferebatur] inferebat NL pontifices] pontificis V 20 schisma] scisma B² M chisma NL scissma K 21 fieret] fierit B attamen] adtamen N et tamen L commisimus] comisimus VP N conmisimus BR 22 correctionem] correptionem K 23 utrarumque] utramque V 24 quatenus] quatinus R eis definitiones] eisdem finitiones VP definitiones] deffinitiones R diffinitiones M synodorum] sinodorum B sidonorum K 25 probabilium] probalium V

Ἀλλ' ἐπεὶ ὡς ἄνθρωποι βουλ⟨ευ⟩όμεθα, ὡς δὲ κελεύει ὁ θεὸς πάντα ἀποτελεῖ — αὐτὸς γὰρ ἐπίσταται τὰ μέλλοντα καὶ τὰ συμφέροντα ἡμῖν — καὶ οὕτως εὐδοκεῖ ἀποτελεῖν, ἐν εἰδήσει ποιούμεθα τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα, ὡς ὁ προχειρισθεὶς Θεόδωρος, ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πατριάρχης τῆς θεοφυλάκτου ἡμῶν ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως, ἀνήγαγε τῇ ἡμετέρᾳ γαλήνῃ ὑφορᾶσθαι αὐτὸν στεῖλαι τὰ πρὸς συνήθειαν συνοδικὰ πρὸς τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα, μήπως ἀπρόσδεκτα γένωνται, καθὼς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατριαρχῶν γεγόνασιν· ἀλλ' ὅτι μᾶλλον συνεῖδε προτρεπτικῇ ἐπιστολῇ χρήσασθαι πρὸς τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα, ἥντινα καὶ ἔστειλε, καὶ ταύτης ἐν εἰδήσει πάντως γέγονεν ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης καὶ οὐ συνείδομεν διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν εὐσεβοῦς σάκρας περὶ τῆς τοιαύτης ἐπιστολῆς πολυλογίᾳ χρήσασθαι.

μετὰ οὖν τὸ τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν σταλῆναι πρὸς τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα ἠρωτήσαμεν τόν τε αὐτὸν ἁγιώτατον καὶ μακαριώτατον πατριάρχην καὶ Μακάριον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην τῆς Θεουπολιτῶν πόλεως, τίς ἡ δυσχέρεια ἡ προβαίνουσα μεταξὺ τῆς ὑμετέρας πατρικῆς μακαριότητος ἤγουν τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου καὶ αὐτῶν, ἤδη τετελεσμένων πάντων ὄντων περὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν καὶ ἀπαρασαλεύτου τῶν Χριστιανῶν πίστεως, διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων ἀποστόλων διά τε τῶν ἐκθέσεων τῶν ἁγίων πέντε συνόδων καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων ἐκκρίτων πατέρων καὶ πασῶν τῶν αἱρέσεων ἤδη καὶ τηλαυγηθεισῶν καὶ καταργηθεισῶν καὶ μηκέτι ὑπεῖναι τρόπον δυνάμενον παρασπασμὸν ἢ σχίσμα τῇ ἁγίᾳ καὶ ἀμωμήτῳ ἡμῶν περιποιῆσαι πίστει. καὶ ἀπελογήσαντο ἡμῖν οἱ αὐτοὶ ἁγιώτατοι πατριάρχαι, ὡς ῥήματά τινα καινοφωνιῶν εἰσήχθησαν, τινῶν μὲν ἐξ ἀνειδησίας ταῦτα εἰσαγόντων, ἑτέρων δὲ παρὰ τὸ προσῆκον ἐπεξεργαζομένων τὰ ἀκατάληπτα ἔργα τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι ἀφ' οὗ ταῦτα ἤρξαντο κινεῖσθαι τὰ ῥήματα καὶ μέχρι τοῦ παρόντος συνέλευσις μεταξὺ τῶν δύο θρόνων οὐ γέγονεν, ἵνα ἐκζητοῦντες πληροφορίαν ἑαυτοῖς εἰσαγάγωσι τῆς ἀληθείας. διὰ οὖν οἰκτρὰ ζητήματα μὴ γενέσθω ἀτέλεστος ἡ ἐρεσχελία, μὴ ἐπιχαρῶσιν ἡμῖν οἱ Ἕλληνες καὶ αἱρετικοί, μὴ λάβωσι χώραν ἕως τοῦ παντὸς τὰ σπέρματα τοῦ ἐναντίου εἰς ἡμᾶς, ἐκπεσὼν γὰρ ἐκ τῆς ἀνθρωπότητος τῆς λατρευούσης αὐτῷ καὶ καταισχυνθεὶς τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐν τούτῳ ἄρτι οὐ παύεται ταῦτα πρὸς παραμυθίαν ἑαυτοῦ ποιῶν, ἀλλὰ τῇ χάριτι τοῦ

22 cf. Rom. 11,34; Rom. 14,20 25 cf. Ps. 37,16 26 cf. Mt. 13,27 27 cf. 1. Tim. 6,14 etc.

MT

1 βουλ⟨ευ⟩όμεθα] βουλόμεθα MT 3 δ' *om.* T 8 ἔστειλε] ἔστειλες T 17 ἐκθέσεων] ἐκτεθέντων T 24 εἰσαγάγωσι] εἰσηγάγωσι T 25 ἀτέλεστος] ἀτέλευτος T 28 ταῦτα] τὰ M

Sed quoniam sicut homines cogitamus, sicut autem iubet deus omnia perficit – ipse enim nouit futura et quaeque nobis expediunt – et sic ei placitum est, ut ad effectum perducatur, cognoscere facimus uestram paternam beatitudinem, quod dum ordinatus esset Theodorus sanctissimus et beatissimus patriarcha a deo conseruande huius nostrae regiae urbis, suggessit nostrae serenitati suspectum se esse dirigere consueta synodica ad uestram paternam beatitudinem, ne forsan non recipiantur, sicut et sub predecessoribus eius patriarchis factum est; sed quia magis praeuidit adhortatoriam epistulam facere ad uestram paternam beatitudinem, quam et direxit, et eius per omnia scientiam habet uestra paterna beatitudo et non praeuidimus per presentem nostram piam sacram de huiusmodi epistula uti multiloquio. sed posteaquam directa est eadem epistula ad uestram paternam beatitudinem, interrogauimus eundem sanctissimum et beatissimum patriarcham et Macharium sanctissimum patriarcham ciuitatis Theopolitane, quaenam esset difficultas, que prouenerat inter uestram paternam beatitudinem seu uestram apostolicam sedem et ipsos, olim omnibus expletis quaeque sunt de inmaculata uestra et incommutabile Christianorum fide, tam per doctrinam sanctorum apostolorum quamque per difinitiones sanctarum quinque synodorum et doctrinam sanctorum ac probabilium patrum et omnibus heresibus iam manifestatis atque condemnatis et nullo deinceps remanente modo, quo posset diuisio aut schisma sanctae et inmaculatae nostrae fidei inferri. et satisfecerunt nobis idem ipsi sanctissimi patriarchae, quod uerba quaedam nouitatis intromissa sunt, aliquibus ⟨quidem ex imperitia haec introducentibus, aliquibus⟩ uero incongrue scrutantibus inconpraehensibilia opera dei, et quia ex quo haec uerba moui coeperunt et usque hactenus utraque sedes inter se minime conuenerunt, ut inquirentes sibimet satisfacerent pro ueritate. propter uiles igitur inquisitiones non sit infinita contentio, ne nobis insultent pagani et heretici neque in nobis usquequaque locum accipiant semina aduersarii. cadens namque ab humano genere, quod ei seruiebat, et confusus per apparitionem domini nostri propterea nunc non quiescit haec ad suam consolationem facere, sed per gratiam domini

VP BR MNL K

1 iubet] iuuet V perficit] perfecit VP B¹R 2 et² *om.* BR effectum] affectum N 3 quod dum] quoddam K 5 suggessit] subiessit N serenitati] serenitatis VP dirigere] diregere VP consueta *om.* M synodica] sinodica P B L K 6 forsan] forsam V forsçam P¹ forçan P² 7 adhortatoriam] adortatoriam B¹ adoratoriam R epistulam] epistolam P B L K 8 et¹] ex R et eius] deus R scientiam] scientia NL 9 non] nunc VP sacram] sacran V de *om.* N 10 epistula¹] epistola P R epistulam B¹ epistolam NL epistula²] epistola B L K 11 eundem] eumdem R eiusdem N 12 macharium] macarium P B esset] esse VP 13 prouenerat] preuenerat R MNL 14 ipsos] ipsus V ipsis B olim] olym V inmaculata] immaculata R ML incommutabile] incommutabili P² B M 15 doctrinam] doctrina V difinitiones] definitiones B K diffinitiones R M 16 sanctarum] sanctorum VP MNL synodorum] sinodorum B ac *om.* B et R probabilium] probalium P¹ R et²] ex R 17 condemnatis] condempnatis R ML 18 posset] possit BR posse K diuisio] diuisi VP¹ schisma] scisma V B² K chisma N inmaculatae] immaculatae R ML inferri] inferre P R 19 nobis his idem V idem] iidem R quaedam] quadam VP¹ K 20 aliquibus¹] a quibus M¹ μὲν ἐξ ἀνειδησίας ταῦτα εἰσαγόντων, ἑτέρων = ⟨quidem ex imperitia haec introducentibus, aliquibus⟩ *om.* VP BR MNL K 20–21 scrutantibus] scruptantibus L K 21 opera] opere P moui] mouere P² mouit R moueri M coeperunt] ceperunt R NL K 22 hactenus] actenus B MN K utraque] utraeque P R L K sedes] sedis VP minime] minimae VP ut] et R inquirentes] inquerentes L K 23 inquisitiones] inquisitionis P¹ 25 ei] eis K confusus est per B 26 quiescit] *requiescit* BR

κυρίου ἡμῶν *Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν* καὶ ἐν τούτοις κατησχυνθῇ διὰ τῆς σπουδῆς τῆς ὑμετέρας πατρικῆς μακαριότητος καὶ κατὰ τὸ εἰρημένον „ἀποτιθεμένων ἡμῶν πάντα *ζῆλον* καὶ πᾶσαν *ἔριδα* καὶ πάντα φθόνον" τῇ ἀληθείᾳ συνδράμωμεν – ἡ γὰρ ἀλήθεια ἠγαπημένη ἐστὶ τῷ θεῷ – καὶ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν· *„ὅστις θέλει πάντων πρῶτος εἶναι ἔστω πάντων διάκονος"*· καὶ πάλιν εἴρηται ὅτι *ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε ἐν τῷ ἀγαπᾶν ὑμᾶς ἀλλήλους.*

Ἐπὰν οὖν ὁ χρόνος οὐκ ἐπιδέχεται τελείαν συνάθροισιν γενέσθαι, προτρέπομεν τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν εὐσεβοῦς σάκρας στεῖλαι ἄνδρας χρησίμους τε καὶ ἐπιεικεῖς εἴδησιν ἔχοντας πάσης *θεοπνεύστου γραφῆς* καὶ πεῖραν ἀνεπίληπτον κεκτημένους δογμάτων ἐνδεδυμένους τὸ πρόσωπον τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου καὶ τῆς συνόδου αὐτοῦ, ἐπιφερομένους καὶ τὰς βίβλους, ἃς δέον ἐστὶ προαχθῆναι, καὶ πᾶσαν αὐθεντίαν ἔχοντας πρὸς τὸ ⟨συνερχο⟩μένους μετὰ τούτων ἐνταῦθα τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πατριάρχου καὶ Μακαρίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Θεουπόλεως ἀνερευνῆσαι μετὰ πάσης πραότητος καὶ ἐπιεικείας καὶ τῇ *χάριτι τοῦ ἁγίου πνεύματος* τῇ ἀληθείᾳ ἐπιστῆναί τε καὶ πεισθῆναι· τὸ ἀσφαλὲς ἐχόντων τῶν καταλαμβανόντων ἐκ μέρους τοῦ καθ' ὑμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν εὐσεβοῦς σάκρας. μὰ τὸν γὰρ θεὸν τὸν παντοκράτορα, οὐκ ἔστι παρ' ἡμῖν ἑτερομέρησις ἡ οἱαδήποτε, ἀλλ' ἰσότητα τοῖς ἀμφοτέροις φυλάξομεν μηδ' ὅλως ὑπαναγκάζοντες ἐν οἱῳδήποτε κεφαλαίῳ τοὺς στελλομένους παρ' ὑμῶν ἕν τινι, ἀλλὰ καὶ πάσης τιμῆς μετὰ καὶ τῆς δεούσης δορυφορίας καὶ ἀποδοχῆς ἀξιώσομεν αὐτούς, καὶ εἰ μὲν συμβιβασθῶσιν ἀμφότερα τὰ μέρη, ἰδοὺ καὶ καλῶς, εἰ δὲ μὴ συμβαθῶσι, πάλιν μετὰ πάσης εὐλαβείας ἀποστέλλομεν αὐτοὺς πρὸς ὑμᾶς· μετὰ ταῦτα ὑπεξερχομένων ἡμῶν τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ τὸ ἐπικείμενον ἡμῖν πρὸς ὃ ὡρίσθημεν φυλάττειν, ἣν παρελάβομεν ἁγίαν καὶ ἀμώμητον πίστιν, ἑκάστου τῷ ἰδίῳ νοῖ πληροφορουμένου καὶ μέλλοντος ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ τοῦ ἁγίου καὶ φοβεροῦ *βήματος τοῦ θεοῦ* ἡμῶν. προτρέπεσθαι γὰρ καὶ παρακαλεῖν δυνάμεθα ἐπὶ πάσῃ κατορθώσει τε καὶ ἑνώσει πάντων τῶν Χριστιανῶν, καταναγκάζειν δὲ οὐδαμῶς βουλόμεθα. τὰ δὲ στελλόμενα παρὰ τῆς ὑμετέρας πατρικῆς μακαριότητος πρόσωπα οὕτως ὁρίσει· ἐκ μὲν τῆς καθ' ὑμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, εἰ μὲν ἀρέσκει αὐτῇ ἐν τρισὶ προσώποις ἀρκεσθῆναι, ἐπεὶ καὶ πλείονας, ὅσους ἀρέσκει αὐτῇ, ἐκπέμψει, ἐκ δὲ τῆς συνόδου ἕως δεκαδύο μητροπολιτῶν τε καὶ ἐπισκόπων, ἐκ δὲ τῶν τεσσάρων Βυζαντίων μοναστηρίων ἐξ ἑκάστου μοναστηρίου ἀββάδας τέσσαρας. εἰ γὰρ ἐπεδέχετο ὁ χρόνος, ὡς προείρηται, καὶ τελείαν

---

1 1. Joh. 5,20 3 cf. Gal. 5,20 – 21 4 cf. Ps. 83,12 4 – 5 Mc. 9,35 (Vulg. 9,34) 5 Joh. 13,35
9 2. Tim. 3,16 14 – 15 Hebr. 10,29 25 Rom. 14,10

MT

---

5 γνώσονται] γνώσομαι T πάντες *om.* T 12 conuenientes = ⟨συνερχο⟩μένους] εὑρισκομένους MT
τούτων] τῶν Mansi 17 γὰρ *om.* T 19 ὑμῶν] ὑμῖν T 20 συμβιβασθῶσιν] συμβαθῶσιν T

nostri *Iesu Christi ueri dei nostri* etiam in his confundatur per studium uestrae paternae beatitudinis et secundum quod scriptum est „deponentibus nobis omnem *zelum* et omnem *contentionem* omnemque *inuidiam*" ueritati concurramus – ueritas enim deo cara est – et secundum domini uocem: „*quicumque uoluerit omnium primus esse sit omnium minister.*" et iterum dictum est: *in hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem.*

Postquam igitur tempus non recipit perfectam congregationem fieri, adhortamur uestram paternam beatitudinem per praesentem nostram piam sacram dirigere uiros utiles ac modestos, notitiam habentes totius *deo inspirate doctrinae* et peritiam inreprehensibilem habentes dogmatum indutos personam uestrae apostolicae sedis eiusque concilii, deferentes et libros, qui oportent proferri, et omnem auctoritatem habentes, quatenus conuenientes cum hic posito sanctissimo ac beatissimo patriarcha et Machario sanctissimo patriarcha Theopolitane ciuitatis perscrutentur cum omni mansuetudine et modestia et *per gratiam sancti spiritus* ueritati insistere et consentire, munitionem habentibus eis, qui huc aduenerint, ex parte sedis uestrae per presentem nostram piam sacram. per deum enim omnipotentem, non est apud nos partis cuiuslibet fauor, sed aequalitatem utrisque partibus conseruabimus nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitulo eis, qui a uobis diriguntur quoquo modo, sed et omni honore cum conpetenti munificentia et susceptione dignos eos habebimus, et si quidem utrique conuenerint, ecce et bene, sin autem minime conuenerint, iterum cum omni humanitate eos ad uos dirigimus; de cetero nos ex⟨eu⟩ntes a iudicio dei inminente nobis, iuxta quod constituti sumus, seruare fidem sanctam et inmaculatam, quam percepimus, unoquoque proprio sensu ⟨satisfaciente⟩ et rationem reddituro ante sanctum et terribile *tribunal dei* nostri. inuitare enim et rogare possumus ad omnem emendationem et unitatem omnium Christianorum, necessitatem uero inferre nullatenus uolumus. personas uero, quae dirigentur a paterna uestra beatitudine, ita decernat; ex uestra quidem sancta ecclesia, si utique uidetur ei tres personas sufficiant, quod si et plures, quanti ei placuerint, dirigat, de concilio uero usque ad duodecim metropolitas et episcopos, de quattuor uero monasteriis Bizanteis ab unoquoque monasterio monachos quattuor. nam si reciperet tempus, ut predictum est, et perfectam

---

VP BR MNL K

---

1 etiam in his] et in hiis R confundatur] confundantur V N K confundetur BR paternae] paterna V 3 contentionem] contemptionem K cara] caro VP 4 primus] princeps B primos R 7 recipit] recepit V perfectam] perfectum R congregationem] congregatione V congregationi R adhortamur] adortamur V R 8 dirigere] diregere B 9 ac] hac N modestos] modestus V totius a deo B^2 inspirate] inspirante BR L inreprehensibilem] quae authoritas exigatur B^2 *add.* 10 dogmatum] dogmata N 11 quatenus] quatinus B^2 conuenientes] conuenientis V 12 machario] macario P^1 B 13 ciuitatis theopolitane V perscrutentur] perscruptentur L mansuetudine] mansuetudinem N 14 munitionem] monitionem B munitioni R qui] que NL K 16 fauor] fabor N K utrisque] utriusque VP 17 conseruabimus] conseruauimus P^1 K 18 diriguntur] direguntur B^1 quoquo modo] quomodo NL munificentia] munificentiae VP et² *om.* P^2 M 19 conuenerint] conuenerit VP^1 20 dirigimus] diregimus B^1 dirigemus M ὑπεξερχομένων = ex⟨eu⟩ntes *coni.* Frohne] exuentes VP MNL expectantes B expettantes R 21 a iudicio] iudicium B inminente] inminentis B^1 22 percepimus] percipimus BR πληροφορουμένου = ⟨satisfaciente⟩] habundante VP NL K abundante B M et *om.* BR 23 reddituro] redditur VP redduturi B dei] domini VP L 24 omnium] omnes B^2 necessitatem] necessitate N 25 personas] personae B 26 decernat] decernata B^2 sancta ecclesia] sanctam ecclesiam K personas] personae B^2 M 27 et] ei K ὅσους = quanti placuerint] placuerunt VP dirigat] diregat B^1 dirigant B^2 dirigantur K duodecim] duodecem VP 28 et *om.* B quattuor] quatuor L K bizanteis] uizanteis MN uitantes K 29 quattuor] quatuor L K reciperet] receperit R recipere L et *om.* B

συνάθροισιν εἴχομεν παρασκευάσαι γενέσθαι, ἀλλ' ἐπειδὰν ὁ χρόνος οὐκ ἐπιδέχεται – ὁ δὲ θεὸς ἡμῶν τῇ ἰδίᾳ βουλήσει προήγαγεν, ὅπερ ἡμεῖς ὑπερῃτήμεθα ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ – πάντως κελεύομεν τὴν ὑμετέραν πατρικὴν μακαριότητα μὴ γενέσθαι παρέμποδον τοῦ θελήματος τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τούτους ἀποστεῖλαι. οὕτως γὰρ ἐλπίζομεν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, ὅτι ὁ εὐδοκήσας κινηθῆναι τὰ τοῦ κεφαλαίου, ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος εὐδοκῆσαι ἔχει τούτου φανερωθῆναι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπιστῆναι πάντας χωρὶς σχίσματος καὶ ἔριδος τῇ ἀληθείᾳ *καὶ ἑνὶ στόματι* καὶ *μιᾷ καρδίᾳ* ἀνυμνεῖν πάντας ἡμᾶς τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. παρασιωπῆσαι γὰρ αὐτὸ φοβερὸν ἡγησάμεθα πρὸς τὸ μὴ τὸν λαὸν τὸν προσερχόμενον ἁγιασθῆναι ἐν ταῖς ἁγιωτάταις τοῦ θεοῦ καθολικαῖς καὶ ἀποστολικαῖς ἐκκλησίαις ἐναντίαις ἐμφιλοχωρεῖν ἐννοίαις θεωροῦντας τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀρχιερέων διάστασιν. πολλὴν γὰρ ἔνστασιν ἡμῖν ἐποίησαν ὅ τε ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος τῶν ἐνταῦθα πατριάρχης καὶ Μακάριος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Θεουπόλεως, ἐκβάλαι Βιταλιανὸν τὸν μακαριώτατον ἐκ τῶν διπτύχων, φάσκοντες ⟨Ὀνώριον μνημονεύεσθαι ἐν τοῖς διπτύχοις διὰ⟩ τὴν τιμὴν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας ⟨ἡμῶν Ῥώμης⟩, ἐπεὶ μὴ καταδέχεσθαι τοὺς μετὰ ταῦτα πατριάρχας τῆς εἰρημένης ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Ῥώμης μνημονεύειν μέχρις ἂν ἡ συζήτησις καὶ πληροφορία γένηται τῶν ῥημάτων τῶν ἀμφισβητουμένων μεταξὺ τῶν ἑκατέρων θρόνων, καὶ εἶθ' οὕτως ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης ἀκολούθως μνημονευθῇ· ἀλλ' ἡμεῖς τοῦτο οὐ κατεδεξάμεθα, τουτέστι τὸ ἐκβληθῆναι τὸν αὐτὸν Βιταλιανὸν ἐκ τῶν διπτύχων, τοῦτο μὲν ὡς πᾶσαν ἰσότητα τηροῦντες καὶ τοὺς ἀμφοτέρους ὀρθοδόξους ἔχοντες, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν προσαχθεῖσαν ἡμῖν ⟨ἀγάπην⟩ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Βιταλιανοῦ ἐν ζωῇ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κινήσεως τῶν ἡμετέρων τυράννων· ἀλλ' οὕτως ὑπεσχόμεθα τοῖς εἰρημένοις ἁγιωτάτοις πατριάρχαις, ὡς πάντως ἀποστελεῖ ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης ἀνθρώπους τοὺς ὀφείλοντας συζητῆσαι μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι τηνικαῦτα ⟨κατὰ⟩ τὸ φανερούμενον ἡ τελεία διοίκησις γίνεται· ἐπεὶ πρὸ τούτου μὴ καταδέχεσθαι ἡμᾶς τὸν αὐτὸν μακαριώτατον Βιταλιανὸν ἐκβληθῆναι. καὶ γινώσκουσα ἡ ὑμετέρα πατρικὴ μακαριότης σπεύσει ἐξακολουθῆσαι τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ· ὡς γὰρ προείρηται ἐλπίδα ἔχομεν εἰς τὸν στέψαντα ἡμᾶς θεόν, ὅτι ἡνίκα θεωρήσῃ θερμὴν περὶ τούτου ἐξ ἡμῶν πρόθεσιν, ἡ αὐτοῦ ἀγαθότης καὶ τοὺς ταράχους τοὺς ἐπερχομένους ἡμῖν τῶν ἐθνῶν ἀποπαύει. πᾶσαν δὲ σύναρσιν ἐκελεύσαμεν τοῖς

7 cf. Rom. 15,6; Act. 4,32

MT

6 ἐπιστῆναι] ἐπιστάναι T 13 – 14 honorium memorari in diptichis propter = ⟨ὀνώριον μνημονεύεσθαι ἐν τοῖς διπτύχοις διὰ⟩ *om.* MT 15 nostrae romae = ⟨ἡμῶν ῥώμης⟩ *om.* MT 21 caritatem = ⟨ἀγάπην⟩ *om.* MT 24 secundum = ⟨ κατὰ⟩ *coni.* Lu, *om.* MT

congregationem studuissemus facere, sed quoniam tempus non ammittit – deus autem noster proprio consilio protulit, quod nos ⟨postul⟩amus in hoc tempore – per omnia iubemus uestram paternam beatitudinem minime effici inpedimentum uoluntati dei, sed eos dirigere. sic enim speramus in eius benignitatem, quoniam qui uoluit huiusmodi capitulum moui, in presenti per sanctum spiritum concedere habet, ut ueritas clareat et instruantur omnes sine schismate atque contentione ueritatem *et uno ore uno*que *corde* glorificare nos omnes eius bonitatem. tacere quippe hoc terribile aestimauimus, uti ne plebs, quae ut sanctificetur accedit ad sanctas dei catholicas et apostolicas ecclesias, contrariis cogitationibus occupetur considerans antistitum ad inuicem dis⟨t⟩antiam. multam enim nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus ac beatissimus patriarcha quamque Macharius sanctissimus patriarcha Theopoleos, ut eiceretur Uitalianus beatissimus de diptichis, asserentes Honorium memorari in diptichis propter honorem apostolicae sedis antique nostrae Romae, nam non acquiescere, ut memorentur patriarchae, qui postmodum fuerunt in predicta sancta Romana ecclesia, donec conquisitio et satisfactio proueniat uerborum, de quibus contenditur inter utrasque sedes, et ita uestra paterna beatitudo consequenter memoretur. sed nos hoc non adquieuimus, id est ut eiceretur idem Uitalianus de dyptichis, hoc quidem utpote omnem aequalitatem seruantes et utrosque orthodoxos habentes, hoc autem et propter collatam nobis caritatem ab eodem Uitaliano, dum superesset in motione tyrannorum nostrorum; sed sic polliciti sumus predictis sanctissimis patriarchis, quod per omnia dirigit uestra paterna beatitudo homines, qui debeant conquirere cum ipsis, et tunc secundum quod claruerit perfecta dispositio fiet, nam ante hoc nullo modo nos adquiescere, ut idem beatissimus Uitalianus eiciatur. haec cognoscens uestra paterna beatitudo studeat sequi uoluntatem dei. sicut enim praedictum est spem habemus in coronatore nostro deo, quia dum preuiderit super hoc feruentem nostrum affectum, eius benignitas etiam ingruentes nobis perturbationes gentium sedabit.

VP BR MNL K

---

1 sed] se K ammittit] admittit BR ML amictit K 1–2 noster autem K 2 consilio] concilio R protulit] pertulit MNL ⟨postul⟩amus = ὑπερῃτήμεθα] differebamus VP BR MNL K 3 iubemus] iubemur K effici] effeci V B¹ N¹ esse L 4 dirigere] diregere B¹ benignitatem] benignitate BR M 5 moui] moueri M mobi N 6 schismate] scismate R M¹ K chismate NL ueritatem] in ueritate P² B² 7 bonitatem] benignitatem K aestimauimus] aestimabimus VP¹ estimamus R L uti] ut R L 8 plebs] pleps B¹ ut quae K catholicas] captolicas K 9 antistitum] antestitum V B¹ atistitum K διάστασιν = dis⟨t⟩antiam] dissonantiam VP BR MNL K 9–10 multam] multa NL 10 instantiam nobis K instantiam] infantiam V¹ instanciam R ac] et R 11 macharius] macarius P¹ BR N eiceretur] eieceretur V 11–12 beatissimus *om.* K 12 diptichis¹] dipticis B dyptichis M honorium] hononium V honorium se memorare B² memorari] memorare BR MNL K diptichis²] dyptichis P M dipticis B N 12–13 apostolicae] apostolici N 13 non] nec B² acquiescere] adquiescere B MNL K 14 fuerunt] fuerint V conquisitio] conquesitio V conquesytio P 15 paterna uestra R 16 memoretur] memorentur NL adquieuimus] atquieuimus V quieuimus B¹ acquieuiemmus R eiceretur] eieceretur V 17 dyptichis] dipticis B diptichis R L K dyptycis N utpote] utpute M et] ut R 18 orthodoxos] orthodoxus B¹ collatam] conlatam B cetalam R collectam M caritatem] karitatem K 19 motione et tyrannorum VP polliciti] pollici B¹ 20 dirigit] diregit BR dirigitur K 22 adquiescere] atquiescere V acquiescere R L eiciatur] eiceatur V 22–23 haec cognoscens] haec cognuscens V hoc excognoscens R 23 studeat] studiat V sequi] sed qui B¹ sicut] sic NL 24 deo nostro R 25 perturbationes] perturbationis V sedabit] sedauit VP¹ NL K

ἐρχομένοις παρασχεῖν Θεόδωρον τὸν ἐνδοξότατον πατρίκιον καὶ ἔξαρχον τῆς Ἰταλῶν ἡμῶν φιλοχρίστου χώρας, εἴς τε πλοῖον καὶ δαπάνας καὶ πᾶσαν χρείαν αὐτῶν καί, εἰ χρεία κελέσοι, καὶ καστελλάτους καράβους παρασχεθῆναι εἰς διάσωσιν αὐτῶν πρὸς τὸ πάντῃ ἀβλαβεῖς καὶ ἀκινδύνους τῇ τοῦ θεοῦ συνεργίᾳ ἀποκαταστῆναι αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς.

Ἡ ὑπογραφή

Τὸ θεῖον φυλάξοι σε ἐπὶ πολλοὺς χρόνους, ἁγιώτατε καὶ μακαριώτατε πάτερ.

Θεία σάκρα καταπεμφθεῖσα πρὸς Γεώργιον τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον ταύτης τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης

⟨Ἡ⟩ ἐπιγραφή

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν αὐτοκράτωρ εὐσεβέστατος εἰρηνικὸς Φλάβιος Κωνσταντῖνος πιστὸς ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ θεῷ βασιλεύς σάκρα Γεωργίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Εἰ καὶ μερίμναις στρατιωτικαῖς τε καὶ πολιτικαῖς ἀνενδότως ἡ ἡμετέρα συνέχεται γαλήνη, ἀλλ' οὖν ἅπαντα τῆς φιλοχρίστου ἡμῶν πολιτείας τὰ πράγματα δεύτερα τῆς χριστιανικωτάτης ἡμῶν πίστεως τιθέμενοι, ἣν καὶ ἐν πολέμοις ὑπέρμαχον ἡμῶν τε καὶ τῶν ἡμετέρων φιλοχρίστων ἐκστρατευμάτων κεκτήμεθα, ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν τῇ παρούσῃ ἡμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν πατρικὴν ἁγιωσύνην εὐσεβεῖ ἡμῶν χρήσασθαι σάκρᾳ, δι' ἧς προτρέποντες αὐτὴν καὶ ⟨σ⟩ανσιmus συναθροῖσαι τὴν πατρικὴν ὑμῶν μακαριότητα πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν ἁγιώτατον αὐτῆς θρόνον τυγχάνοντας ὁσιωτάτους μητροπολίτας τε καὶ ἐπισκόπους κατὰ ταύτην τὴν θεοφύλακτον ἡμῶν καὶ βασιλίδα πόλιν, ἐφ' ᾧ συνεργίᾳ τοῦ παντοδυνάμου καὶ πολυελέου ἡμῶν θεοῦ τὴν ἀκριβῆ ζήτησιν γενέσθαι τοῦ ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀναφυέντος δόγματος περί τε θελήματος καὶ ἐνεργείας ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου

MT

1 Ἰταλῶν] Ἰταλὸν T 4 ἀποκαταστῆναι] ἀποκαστῆναι M 14 ⟨ἡ⟩ *om.* MT 26 ⟨σ⟩ανσimus] ανσιmus M ἀνσimus T σανζίμους ἤτοι θεσπίζομεν M *marg.*

omnem uero concursum uenientibus iussimus praebere Theodorum, gloriosum patricium et exarchum Christo amabilis nostrae Italiae prouintiae, tam in naui quamque in expensis et omni utilitate eorum et, si necessitas exigerit, etiam castellatos dromones praebere ad eorum munimen, ut ex omnibus illesi et sine periculo deo cooperante idem ad nos perducantur.

Et subscriptio

Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime pater.

DIUALIS SACRA DIRECTA AD GEORGIUM SANCTISSIMUM ARCHIEPISCOPUM HUIUS MAGNAE CONSTANTINOPOLITANE URBIS NOUE ROMAE

Et superscriptio

In nomine domini dei et saluatoris nostri Iesu Christi imperator pius pacificus Flauius Constantinus fidelis in Iesu Christo deo imperator sacra Georgio sanctissimo ac beatissimo archiepiscopo Constantinopoleos et uniuersali patriarche.
data quarto Idus Septembris Constantinopoli imperante domno piissimo perpetuo augusto Constantino imperatore anno uicesimo octauo et post consolatum eius anno duodecimo.

Quamquam sollicitudinibus tam militaribus quamque ciuilibus indesinenter nostra serenitas coartatur, attamen omnes Christo amabilis nostrae rei publicae causas in secundis ob christianam nostram fidem ponentes, quam et in bellicis propugnatricem tam nostri quamque Christo dilectorum nostrorum exercituum habemus, necessarium iudicauimus presenti nostra pia sacra ad uestram paternam beatitudinem uti, per quam adhortantes eam SANCIMUS congregare uestram paternam beatitudinem omnes, qui ad eius sanctissimam sedem pertinent sanctissimos metropolitas et episcopos, in hanc a deo conseruandam nostram regiam urbem, quatenus cooperante omnipotente et misericorde deo nostro diligentissima inquisitio dogmatis fiat, quod olim ante multum tempus exortum est de

VP BR MNL K

1 uenientibus] uenientium B uenientis R iussimus] iussemus B¹R ἐνδοξότατον = gloriosum] gloriosissimum BR 2 et *om.* M exarchum] exarcum N quamque] quamcumque R 3 exigerit] exegerit B exagerit R exierit N¹ castellatos] castellatus V chastellatos K dromones] dremones R 4 illesi] inlaesi V illaesi P 6 subscriptio] superscriptio BR 8 diuinitas ... pater *om.* K pater + explicit VP 11 diualis] diuina uel R georgium] georgeum V gregorium N 12 urbis rome noue B 14 superscriptio] subscriptio N 17 flauius] flauiis VP¹ christo deo iesu K imperator] *om.* B nostro R 19 septembris] decembris N constantinopoli] constantinopolim BR constantinopolis K domno] domino R M 20 uicesimo octauo] uicensimo octauo V uicessimo octauo P XXVIII BR et *om.* MNL consolatum] consulatum P B² M consolato NL duodecimo] XIImo VP XII BR N 22 quamquam] quam cum MNL 23 coartatur] coortatur B quoartatur N attamen] adtamen NL amabilis] amabiles B secundis] subsequendis B 25 iudicauimus] iudicamus R 26 nostra] uita N 27 sancimus] sanccimus B scimus R omnes] omnis V 27 – 28 sanctissimam] sanctissimum N 28 sanctissimos uiros metropolitas B metropolitas] methropolitas VP 28 – 29 hanc ... urbem] hac deo conseruanda nostra regia urbe M 29 cooperante] quooperante N 30 diligentissima] dilectissima BR olim] olym V exortum] exhortum VP exortum est *om.* N

οἰκονομίας τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος κυρίου ἡμῶν *Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν*, τοῦ καὶ διάστασιν οὐ μικρὰν ἔκ τινων προσώπων τῇ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐμποιήσαντος ἐκκλησίᾳ, μεταδοῦναί τε τὴν περὶ τούτου εἴδησιν καὶ Μακαρίῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως πρὸς τὸ καὶ αὐτὸν τοὺς τῆς οἰκείας συνόδου θεοφιλεῖς μητροπολίτας τε καὶ ἐπισκόπους παρασκευάσαι ἐπὶ τούτῳ ἐνταῦθα συνελθεῖν. ἤδη γὰρ περὶ τούτου προτρεψάμεθα δι' εὐσεβῶν ἡμῶν κεραίων ἔτι ἐν ζῶσι τυγχάνοντα καὶ Δόμνον τὸν ἁγιώτατον πάπαν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· κἀκείνου τοῦ ἐνταῦθα μεταστάντος βίου Ἀγάθων ὁ ἁγιώτατος ἀρτίως προχειρισθεὶς πάπας εἰς τὸν τῆς λεχθείσης πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀποστολικὸν θρόνον ⟨μεταλαβὼν τὰς τοιαύτας ἡμῶν εὐσεβεῖς κεραίας⟩ ἀπέστειλεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ ἐπέχοντας πρόσωπον Θεόδωρον καὶ Γεώργιον τοὺς θεοφιλεστάτους πρεσβυτέρους καὶ Ἰωάννην τὸν θεοσεβέστατον διάκονον, ἐκ προσώπου δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ἁπάσης συνόδου Ἰωάννην, Ἀβουνδάντιον καὶ Ἰωάννην τοὺς ὁσιωτάτους ἐπισκόπους μετὰ καὶ ἑτέρων κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν ὀφείλοντας εὑρεθῆναι εἰς τὴν τοῦ προλεχθέντος κεφαλαίου ζήτησιν. οἳ καὶ τανῦν πρὸς τὰ ἡμέτερα κατέλαβον ἴχνη ἀποδεδωκότες ἡμῖν καὶ δύο ἀναφοράς, μίαν μὲν τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἀγάθωνος, ἑτέραν δὲ τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου. γινώσκουσα τοίνυν ἡ πατρικὴ ὑμῶν μακαριότης, ὡς πρῶτον ἡμῖν καὶ ἐξαίρετον, ὡς προείρηται, τὸ τῆς ὀρθοδοξίας καθέστηκε κεφάλαιον, σπευσάτω τοὺς εἰρημένους ὁσιωτάτους μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους ἐν συντόμῳ καταλαβεῖν τὴν θεοφύλακτον ταύτην καὶ βασιλίδα πόλιν πρὸς τὸ λεχθὲν κινηθῆναι κεφάλαιον καὶ τῇ τοῦ στέψαντος ἡμᾶς μεγαλοδώρου θεοῦ συνεργίᾳ ἀσφαλέστατον καὶ ὀρθόδοξον ὅρον τῷ τοιούτῳ ἐπιτεθῆναι δόγματι.

⟨Ἡ ὑπογραφή⟩

Τὸ θεῖόν σε φυλάξοι ἐπὶ πολλοὺς χρόνους, ἁγιώτατε καὶ μακαριώτατε πάτερ.

---

1 – 2 1. Joh. 5,20 20 cf. Jac. 1,17

MT

---

9 – 10 nostros pios suscipiens apices = ⟨μεταλαβὼν τὰς … κεραίας⟩ *om.* MT 11 πρεσβυτέρους] πρεσβυτέρου T 16 πάπα *om.* M 23 et subscriptio = ⟨ἡ ὑπογραφή⟩ *om.* MT

uoluntate et operatione in dispensatione incarnationis unius de sancta trinitate domini nostri *Iesu Christi ueri dei nostri*, quod et discidium non minimum per quasdam personas sanctae dei ecclesiae intulit, innotescere quoque super hoc et Machario uenerabili archiepiscopo Antiochenae magnae ciuitatis, quatenus et ipse de propria synodo deo amabiles metropolitanos et episcopos praeparatos faciat pro hoc ipso huc congregari. iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter uiuos exsistentem et Donum sanctissimum apostolicae sedis antique Romae praesulem, et illo de hoc saeculo migrante Agatho sanctissimus nuper ordinatus papa in apostolica sede praedictae antiquae Romae huiusmodi nostros pios suscipiens apices distinauit in praesenti propriam eius indutos personam Theodorum et Georgium deo amabiles presbiteros et Iohannem deo amabilem diaconum, ex persona uero totius eius concilii Iohannem et Habundantium et Iohannem uenerabiles episcopos cum ceteris clericis et monachis, qui debeant inueniri in praedicti capituli quaestionem. qui et nunc ad nostra coniuncxerunt uestigia porrigentes nobis etiam duas suggestiones, unam quidem eiusdem sanctissimi Agathonis papae, aliam uero concilii eius. sciens igitur uestra paterna beatitudo, quia primum nobis et praecipuum, ut praediximus, hoc orthodoxiae existit capitulum, festinet praedictos uenerabiles metropolitanos et episcopos celeriter aduenire in hanc a deo conseruandam nostram regiam urbem, quatenus praedictum tractetur capitulum et magnorum donorum datore atque coronatore nostro deo cooperante cauta atque orthodoxa definitio huiusmodi dogmati inponatur.

Et subscriptio

Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime pater.

VP BR MNL K

---

1 – 2 domini ... ueri *om.* R 3 innotescere] innotiscere V B machario] macario P¹ BR NL uenerabili] uenerabi M ūēñ N uenit L 4 antiochenae] antiochaenae V anthiocene B antiocene K magnae *om.* K synodo] sinodo B sinodon K amabiles] amabilis V 5 metropolitanos] methropolitanos V mitropolitanos P L K praeparatos] praeparatus V 6 adhortati] adortati VP exsistentem] existentem BR MN et] ei K donum] dominum P² 7 apostolicae] apostholice B¹ antique] antiqui V 8 agatho *om.* R aghato K sanctissimus] sanctus BR sanctissimos N ordinatus] ordinatos N apostolica] apostholica B 9 distinauit] destinauit R MNL K 10 presbiteros] praesbiteros B K pastores L 11 diaconum] dyaconum R (*et ita semper*) eius *om.* M habundantium] abundantium B K 12 monachis] monacis K inueniri] inuenire BR 13 capituli] caputuli M nostra] nostram V B NL K coniuncxerunt] coniunxerunt BR M²NL porrigentes] porregentes B 14 suggestiones] suggessiones B subiectiones N unam] unum VP eiusdem *om.* B agathonis] agatonis R L 15 uestra] uestram VP praecipuum] precipium V principuum R N 16 festinet] festinat VP 16 – 17 metropolitanos] metropolitanus V mitropolitanos P 17 celeriter] caeleriter P B sceleriter R 18 magnorum] maiorum BR datore] datorem VP NL K 19 coronatore] coronatorem P cauta] tanta R atque] adque N definitio] diffinitio BR MNL 20 inponatur] imponatur R MNL 23 et *om.* N subscriptio] superscriptio BR 25 seruet] seruit B¹ sanctissime] sanctissimi V pater ... monas] terii *om.* P (25 – 19,20)

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΕΚΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΔΥΣΣΕΒΩΣ ΔΙΔΑΞΑΝΤΩΝ ΕΝ ΘΕΛΗΜΑ ΚΑΙ ΜΙΑΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝΣΑΡΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΗΘΙΝΟΥ ΘΕΟΥ ΗΜΩΝ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΥ ΤΡΙΑΔΟΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν βασιλείας τῶν θεοστέπτων καὶ γαληνοτάτων ἡμῶν δεσπότων Φλαβίων Κωνσταντίνου μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοψηφίστου μεγάλου βασιλέως αἰωνίου αὐγούστου καὶ αὐτοκράτορος ἔτους εἰκοστοεβδόμου καὶ μετὰ ὑπατείαν τῆς αὐτοῦ θεοσόφου πραότητος ἔτους τρισκαιδεκάτου Ἡρακλείου δὲ καὶ Τιβερίου τῶν θεοφυλάκτων αὐτοῦ ἀδελφῶν ἔτους εἰκοστοδευτέρου τῇ ἑβδόμῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός ἰνδικτιῶνος ἑνάτης.

Προκαθημένου τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ θείου παλατίου τῷ οὕτω λεγομένῳ Τρούλλῳ καὶ κατὰ κέλευσιν τῆς αὐτοῦ θεοσόφου γαλήνης παρόντων καὶ ἀκροωμένων

Νικήτα τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ μαγίστρου τῶν βασιλικῶν ὀφφικίων

Θεοδώρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου, κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ὀψικίου καὶ ὑποστρατήγου Θρᾴκης

Σεργίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου

Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου

Ἰουλιανοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ στρατιωτικοῦ λογοθέτου

Κωνσταντίνου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κουράτωρος τοῦ βασιλικοῦ τῶν Ὁρμίσδου οἴκου

Ἀναστασίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ἐξκουβίτου

Ἰωάννου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κοιαίστωρος

Πολυεύκτου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων

Θωμᾶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων

Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ διοικητοῦ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν

Πέτρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων

Λεοντίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ δομεστίκου τῆς βασιλικῆς τραπέζης.

MT

---

8 ἡμῶν *om.* M 10 εὐσεβεστάτου] θεοσεβεστάτου M 17 τῷ οὕτω λεγομένῳ] τοῦ οὕτω λεγομένου M 18 θεοσόφου] θεοστεφοῦς M 19 – 20 ὀφφικίων καὶ θεοδώρου M 23 – 24 παύλου … πατρικίου *om.* M 24 ἐνδοξοτάτου = glorioso 29 καὶ κοιαίστωρος *om.* M

PRINCIPIUM SANCTI SEXTI CONCILII

ACTA SANCTAE SEXTAE SYNODI APUD CONSTANTINOPOLIM FACTAE ADUERSUM EOS QUI IMPIE DOCUERUNT UNAM UOLUNTATEM ET UNAM OPERATIONEM IN INCARNATIONIS DISPENSATIONE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI UERI DEI NOSTRI UNIUS DE SANCTA ET CONSUBSTANTIALI TRINITATE

In nomine domini dei et saluatoris nostri Iesu Christi imperantibus a deo coronatis et serenissimis nostris dominis Flauiis Constantino quidem piissimo et a deo decreto magno principe perpetuo augusto et imperatore anno uicensimo septimo et post consolatum eius a deo instructae mansuetudinis anno tertio decimo Heraclio uero atque Tiberio a deo conseruandis eius fratribus anno uicesimo secundo die septima mensis Nouembrii indictionis nonae.

Praesidente eodem piissimo et Christo dilecto magno imperatore Constantino in secretario sacri palatii, qui appellatur Trullus, et ex iussione eius a deo instructae serenitatis praesentibus et audientibus
Niceta glorioso exconsule patricio et magistro imperialium officiorum
Theodoro glorioso exconsole patricio et comiti imperialis obsequii et substratego Thraciae
Sergio glorioso exconsule patricio
Paulo glorioso exconsule patricio
Iuliano glorioso exconsule patricio et militari logotheta
Constantino glorioso exconsule patricio et curatore diuinae domus Hormisde
Anastasio glorioso exconsule patricio et locum agente comitis imperialis excuuiti
Iohanne glorioso exconsule patricio et questore
Polyeucto glorioso exconsule
Thoma glorioso exconsule
Paulo glorioso exconsule et dispositore orientalium prouinciarum
Petro glorioso exconsule
Leontio glorioso exconsule et domestico imperialis mensae.

V BR MNL K

---

1 principium] pincipium V sancti sexti concilii] sancte sexte synodi R 2 synodi] sinodi B K impie] impii V 3 in *om.* L 4 consubstantiali] consubstantiale BR 5 trinitate + actio prima K 9 et¹ *om.* BR 10 uicensimo septimo] XXVIII B XXVII R N uicesimo septimo MN uigesimo septimo K 11 consolatum] consulatum R M constantinus K tertio decimo] XIII BR heraclio] heracleo BR 12 tiberio] tyberio R M uicesimo secundo] uicissimo secundo V XXII BR N uigesimo secundo K septima] VII R 13 nouembrii] nouembri B nouembris R M indictionis] indictione M² 16 praesidente] praesedente B 17 iussione] iussine B¹ instructae] constructae M 19 niceta ... exconsule] nicete ... exconsole R patricio] patritio B K 19–20 et ... patricio *om.* BR 20 exconsole] exconsule ML comiti] comite M 21 exconsule] et consule R 23–24 iuliano ... patricio *om.* B 23 exconsule] exconsole V B 24 τοῦ βασιλικοῦ = diuinae 25 excuuiti] excubiti BR 26 questore] quaestore B M 27 exconsule] exconsole V 28 thoma] thomas V 29 exconsule] exconsole V orientalium] oreentalium B¹ 30 exconsule] exconsole V K

Συνελθούσης καὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ βασιλικὸν θέσπισμα συναθροισθείσης ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, τουτέστι

Θεοδώρου καὶ Γεωργίου τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστάτου διακόνου ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος καὶ

Γεωργίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ταύτης τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ

Πέτρου τοῦ θεοφιλοῦς πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως καὶ

Μακαρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας καὶ

Γεωργίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἀποκρισιαρίου Θεοδώρου τοῦ ὁσιωτάτου τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων

Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Πόρτου, Ἀβουνδαντίου ἐπισκόπου πόλεως Πατέρνου, Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Ῥηγίου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην ὁσίας τῶν ρκε εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων συνόδου τῶν καὶ δι' οἰκείων ὑπογραφῶν δηλουμένων ἐν τῇ γενομένῃ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον παρ' αὐτῶν ἀναφορᾷ καὶ

Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ῥαβέννης Θεοδώρου

Βασιλείου ἐπισκόπου πόλεως Γορτύνης τῆς Κρητῶν νήσου

Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἐφέσου

Σισινίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Θρᾴκης

Γεωργίου ἐπισκόπου Κυζίκου

Πέτρου ἐπισκόπου Νικομηδείας

Φωτίου ἐπισκόπου Νικαίας

Ἰωάννου ἐπισκόπου Χαλκηδόνος

Θεοδώρου ἐπισκόπου Μελιτηνῆς

Σισινίου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως Φρυγίας

Μακροβίου ἐπισκόπου Σελευκείας Ἰσαυρίας

Γεωργίου ἐπισκόπου Βυζίης Θρᾴκης

Γρηγορίου ἐπισκόπου Μιτυλήνης

Σεργίου ἐπισκόπου Σηλυβρίας

Ἀνδρέου ἐπισκόπου Μεθύμνης

MT

---

1 καὶ¹ *om.* T 4 ἀρχιεπισκόπου ταύτης τῆς T 9 μεγαλοπόλεως] μεγαλουπόλεως T 17 παρ' αὐτῶν *om.* M 18 – 19 ἀρχιεπισκόπου] ἐπισκόπου M 21 ἐφέσου ἐπισκόπου T

Conueniente quoque sancta et uniuersali synodo, quae secundum imperialem sanctionem congregata est in hac a deo conseruanda regia urbe, id est

Theodoro et Georgio uenerabilibus presbiteris et Iohanne uenerabile diacono uicem agentibus Agathonis sanctissimi ac beatissimi archiepiscopi antiquae Romae et

Georgio uenerabili et sanctissimo archiepiscopo magnae Constantinopoleos nouae Romae et

Petro deo amabili presbitero et monacho et locum seruante sedis magnae ciuitatis Alexandriae et

Machario uenerabili archiepiscopo Theopoleos Antiochiae et

Georgio relegioso presbitero monacho et apochrisiario Theodori uenerabilis uicarii sedis Hierusolimorum

Iohanne episcopo Portuense, Abundantio episcopo ciuitatis Paternensis, Iohanne episcopo ciuitatis Regitane, locum praesentantibus .CXXV. uenerabilium episcoporum sancti concilii antiquae Romae, qui et per proprias subscriptiones demonstrantur in suggestione, quae ab eis facta est, ad piissimum imperatorem Constantinum et

Theodoro relegioso presbitero et locum agente Theodori deo amabilis archiepiscopi Rauennae

Basilio episcopo Gortinae insulae Cretae

Theodoro episcopo Ephesi

Sisinnio episcopo Heracliae Thracensis

Georgio episcopo Cyzici

Petro episcopo Nicomediae

Photio episcopo Niciae

Iohanne episcopo Calcedonensi

Theodoro episcopo Meletiensi

Sisinnio episcopo Hierapoleos Frigiae

Macrobio episcopo Seleutiae Hisauriae

Georgio episcopo Bizois Thratiae

Gregorio episcopo Mitilensi

Sergio episcopo Silymbriae

Andrea episcopo Methimnae

V BR MNL K

---

1 synodo] sinodo B K 2 regia] regiae V egregia L 3 presbiteris] praesbyteris B uenerabile] uenerabili B²R M 4 agathonis] aghathonis K 5 georgio] gregorio K constantinopoleos] constantinopolis R 7 amabili] amabilis V amabile B¹R presbitero] praesbytero B seruante] seruantem B NL K 9 machario] macario B theopoleos] theopoleus BR antiochiae] anthiochiae V L anthyochie R 10 relegioso] religioso R ML K glorioso N presbitero] praesbytero B apochrisiario] apocrisiario B K apocrisario ML theodori] theodoro V theodoris K 11 hierusolimorum] hierusolymorum V hierusolimitane R yerusolimorum K 12 abundantio] habundantio V paternensis] paterninsis B 13 .CXXV.] centum uigintiquinque ML K 14 per *om.* V 14 – 15 suggestione] subgestione N 16 relegioso] religioso MNL K presbitero] praesbytero B agente] agentem R NL K 18 gortinae] gordinae M cretae] creatae B trete L 19 theodoro] theodero V 20 heracliae] eraclie V L K herachiae BR thracensis] teracensis R tracensis ML K 21 cyzici] cyzyci V cyziti R cizici MN K 23 photio] pothio V fotio BR MN K niciae] nitiae BR N 24 calcedonensi] calcedonense V¹ calchedonensi NL 26 hierapoleos] hierapoleus BR 27 macrobio] macobrio V moicobio R hisauriae] isauriae MNL K 28 bizois] bizoi V byzois B MNL 29 mitilensi] mitylensi B mitilemsi MN 30 silymbriae] sylymbriae M silimbriae NL K 31 andrea] andreae V methimnae] methymnae B ML mithimne K

Θεογνίου ἐπισκόπου Κίου
Γεωργίου ἐπισκόπου Καμουλιανῶν
Ἀντωνίου ἐπισκόπου Ὑπαίπων
Γενεσίου ἐπισκόπου Ἀναστασιουπόλεως
Πλάτωνος ἐπισκόπου Κίννης
Ἰωάννου ἐπισκόπου Δασκυλίου
Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἰουστινιανουπόλεως Γόρδου
Θεοδώρου ἐπισκόπου Βερίσσης
Στεφάνου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Πόντου
Λογγίνου ἐπισκόπου Τίου
Δομετίου ἐπισκόπου Πλουσιάδος
Σολομῶνος ἐπισκόπου Κλανέου
Γεωργίου ἐπισκόπου Κώου
Ἰωάννου ἐπισκόπου Μύνδου
Γρηγορίου ἐπισκόπου Καντάνου
Ἰωάννου ἐπισκόπου Λάππης
Εὐλαλίου ἐπισκόπου Ζηνωνουπόλεως
Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Δαλισανδοῦ
Θεοδώρου ἐπισκόπου Ὄλβης
Θεοφάνους πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου τοῦ ἐν Σικελίᾳ εὐαγοῦς μοναστηρίου ἐπιλεγομένου Βαίων
Γεωργίου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ μονῆς τῶν Ῥενάτης διακειμένης ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ
Κόνωνος καὶ Στεφάνου πρεσβυτέρων καὶ μοναχῶν μονῆς ἐπιλεγομένης Δόμου Ἀρσικίας διακειμένης ὡσαύτως κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην
Ἀναστασίου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ τῶν εὐκτηρίων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐαγοῦς πατριαρχείου καὶ
Στεφάνου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ τοῦ μαθητοῦ Μακαρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας.

MT

---

6 ἐπισκόπου τοῦ δασκυλίου T 14 μύνδου] μίνδου T 15 καντάνου] καντανοῦ M 16 λάππης] λάπτης M 17 ζηνωνοπόλεως] ζηνουπόλεως M ζηνονοπόλεως T 22 ῥενάτης] ῥενᾶ τῆς M ῥεννὰ τῆς T 24 ἀρσικίας] ἀρσουκίας M 25 ὡσαύτως … ῥώμην] ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ ῥώμῃ T

Theognio episcopo Chiensi
Georgio episcopo Camuliani
Antonio episcopo Hypepon
Genesio episcopo Anastasiopoleos
Platone episcopo Cinnis 5
Iohanne episcopo Daschilii
Theodoro episcopo Iustinianopoleos Gordi
Theodoro episcopo Uerissiensi
Stephano episcopo Heracliae Ponti
Longino episcopo Tii 10
Dometio episcopo Plusiados
Solomone episcopo Claneu
Georgio episcopo Coensi
Iohanne episcopo Myndi
Gregorio episcopo Cantanensi 15
Iohanne episcopo Lappis
Eulalio episcopo Zinonopoleos
Constantino episcopo Dalisandu
Theodoro episcopo Olbis
Theophanio presbitero et abbate uenerabilis monasterii Siciliae, quod dicitur Uaias 20
Georgio presbitero et monacho monasterii Renati positi in antiqua Roma
Conone et Stephano presbiteris et monachis monasterii, qu⟨od⟩ cognominatur Domus Arsicia, positi similiter in antiqua Roma
Anastasio presbitero et monacho oratoriorum hic siti uenerabilis patriarchii
Stephano presbitero et monacho discipulo Macharii uenerabilis archiepiscopi Theopoleos 25 Antiochiae.

VP (20) BR MNL K

---

1 theognio] theogenio B theogino R chiensi] chiemsi M 2 camuliani] cumuliani R 3 antonio] anthonio R hypepon] hyppepon V R chypepon ML chipepon N 4 anastasiopoleos] anastasiopoleus BR 5 cinnis] cynnis V 6 daschilii] dascilii V daschylii R 7 iustinianopoleos] iustinianopuleos V iustinianopoleus B N iustinianopoletis NL gordi] gurdii MNL 8 theodoro] theodero V uerissiensi] uerisiensi BR uirrissiensi K 9 heracliae] heracleae BR MN eraclee K 10 tii] potii V 11 dometio] dometi V domitio M demotio K plusiados] pulsiados V 12 solomone] salomone B M K claneu] clacii K 13 georgio] gregorio K coensi] censi V quoensi N 14 myndi] mundi R K 15 cantanensi] catanensi V cathanensi M caranensi L 16 lappis] lapis V B¹ L K lapsis R clappis M 17 eulalio] eolalio BR zinonopoleos] zynonopuleos V zinonopoleus BR 19 theodoro] theodero V olbis] albis V colbis M oblis K 20 theophanio] teofanio B theofanio R monas] terii *inc.* P (13,25) quod] qui BR uaias] baias MNL 21 georgio] gregorio R georrio K presbitero] praesbytero B 22 conone] canone M ganone L stephano] stefano B presbiteris] praesbyteris B monachis] monacis K qu⟨od⟩] qui VP BR MNL K 23 arsicia] arsitia V N 24 presbitero] praesbytero B oratoriorum] horatoriorum VP oratorium N patriarchii] patriarchi B² 25 stephano presbitero] stefano praesbytero B monacho] monachus NL discipulo] discipulus N macharii] macarii VP B macharo R theopoleos] theopoleus BR 26 antiochiae] anthiochiae VP R

Καθεσθέντων τε τῶν ἐνδοξοτάτων πατρικίων καὶ ὑπάτων ἐκ πλαγίου τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ ἐκ μὲν τοῦ εὐωνύμου αὐτοῦ μέρους καθεσθέντων τῶν ὁσιωτάτων τοποτηρητῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος καὶ τῶν ἐκ προσώπου τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου θεοφιλῶν ἐπισκόπων καὶ Θεοδώρου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ῥαβέννης, καὶ Βασιλείου ἐπισκόπου Γορτύνης, καὶ Γεωργίου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἀποκρισιαρίου Θεοδώρου τοῦ ὁσιωτάτου τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων, καὶ λοιπῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπὸ τὸν θρόνον τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· ἐκ δὲ τοῦ δεξιοῦ μέρους καθεσθέντων ὁμοίως Γεωργίου τε τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ Μακαρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας, καὶ Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, καὶ Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἐφέσου, καὶ τῶν λοιπῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν ὑπὸ τὸν θρόνον τοῦ τε ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας· προκειμένων ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν εὐαγγελίων Θεόδωρος καὶ Γεώργιος οἱ θεοσεβέστατοι πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης ὁ θεοσεβέστατος διάκονος, οἱ τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἐκ προσώπου τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου εἶπον·

Πανάγαθε δέσποτα, κατὰ τὴν καταπεμφθείσαν σάκραν ἐκ τοῦ θεοσόφου ὑμῶν κράτους πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν πάπαν ἀπεστάλημεν παρ' αὐτοῦ πρὸς τὰ πανευσεβῆ ἴχνη τῆς θεοστηρίκτου ὑμῶν γαλήνης μετὰ καὶ ἀναφορᾶς αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ ἑτέρας συνοδικῆς ἀναφορᾶς ὡσαύτως γενομένης πρὸς τὴν θεοτείχιστον ὑμῶν εὐσέβειαν ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὴν τελούντων ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, ἃς καὶ ἐπιδεδώκαμεν τῷ θεοστέπτῳ ὑμῶν κράτει. ἐπειδὴ δὲ πρὸ τούτων τεσσαράκοντα ἓξ χρόνων μικρῷ πλέον ἢ ἔλασσόν τινας καινοφωνίας ἄντικρυς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως παρεισήγαγον οἱ κατὰ καιροὺς γενόμενοι πρόεδροι ταύτης τῆς βασιλίδος καὶ θεοφυλάκτου ὑμῶν πόλεως, φαμὲν δὴ Σέργιος, Παῦλος, Πύρρος καὶ Πέτρος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κῦρος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως γενόμενος πρόεδρος, ἔτι δὲ καὶ Θεόδωρος ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς οὕτω λεγομένης πόλεως Φαράν, καί τινες ἕτεροι τούτοις ἐξακολουθήσαντες, ⟨οἱ οὐ μετρίως τὴν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἐκκλησίαν ταράξαντες⟩ ἓν θέλημα ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος κυρίου ἡμῶν

MT

---

2 ἐκ] ἐν M 21 πανευσεβῆ αὐτοῦ ἴχνη M 25 μικρῷ χρόνῳ πλέον T 27 ταύτης *om.* M
30 – 31 non modice quae per totum orbem terrarum est ecclesiam perturbauerunt = ⟨οἱ οὐ μετρίως … ταράξαντες⟩ *om.* MT

Residentibus gloriosis patriciis et consulibus ex latere piissimi et Christo amabilis nostri imperatoris Constantini, et ex leua quidem eius parte residentibus uenerabilibus uicariis Agathonis sanctissimi archiepiscopi antiquae Romae et quiqui ex persona eius synodi erant deo amabiles episcopi, Theodoro presbitero et locum agente Theodori deo amabilis ⟨archi⟩episcopi Rauennae, et Basilio episcopo ciuitatis Gortinae, et Georgio presbitero et monacho apochrisiario Theodori uenerabilis uicarii sedis Hierusolimorum, et ceteris episcopis concilii sanctissimi papae antiquae Romae Agathonis; a dextera uero eius parte similiter residentibus Georgio sanctissimo archiepiscopo Constantinopoleos nouae Romae, et Machario sanctissimo archiepiscopo Theopoleos Antiochiae, et Petro deo amabili presbitero monacho et loci seruatore sedis magnae Alexandriae ciuitatis, et Theodoro episcopo Ephesi, et reliquis deo amabilibus episcopis tam qui sub sede sanctissimi archiepiscopi Constantinopolitani quamque sanctissimi archiepiscopi Theopoleos Antiochiae; prepositis in medio sacrosanctis Christi dei nostri euangeliis Theodorus et Georgius deo amabiles presbiteri et Iohannes deo amabilis diaconus locum presentantes sanctissimi papae apostolicae sedis antiquae Romae Agathonis nec non et qui ex persona synodi eius erant dixerunt:

Benignissime domine, secundum directam sacram ab a deo instructa uestra fortitudine ad sanctissimum papam demandati sumus ab eo ad piissima uestigia a deo confirmatae uestrae serenitatis una cum eius suggestione, nec non et cum altera eius synodica suggestione adaeque facta ad deo custoditam uestram pietatem a subiacentibus ei uenerabilibus episcopis, quas et obtulimus deo coronatae fortitudini uestrae. quoniam igitur ante hos quadraginta sex plus minus annos quasdam nouitates uocum contrarias orthodoxae fidei introduxerunt qui in tempore fuerunt praesules huius regiae et a deo conseruandae uestrae ciuitatis, id est Sergius, Paulus, Pyrrhus et Petrus, nec non et Cyrus quondam Alexandrinae ciuitatis antistes, insuper et Theodorus, qui fuit episcopus ciuitatis cui uocabulum est Pharan, et alii quidam, qui eos secuti sunt, non modice quae per totum orbem terrarum est ecclesiam perturbauerunt, unam uoluntatem in incarnation⟨is⟩ dispensation⟨e⟩ unius

---

VP BR MNL K

---

1 residentibus] resedentibus B latere] latera VP 2 imperatoris] imperatores V imperiis N leua] laeua B residentibus] resedentibus B 3 agathonis] agatonis L K quiqui] qui B quicqui N synodi] sinodi B K 4 amabiles] amabilis VP¹ theodori] theodoro NL 5 ἀρχιεπισκόπου = ⟨archi⟩episcopi] episcopi VP BR MNL K gortinae] gordinae B presbitero] praesbytero B 6 monacho] monachus NL apochrisiario] apocrisiario B K apocrisario R MNL theodori] theodoro P¹ hierusolimorum] hierusolymorum B hierosolimorum NL hyerusolimorum K 7 concilii] consilii R agathonis] agatonis K a dextera] ad dexteram M eius uero R 8 parte] partem M residentibus] resedentibus B 8–9 constantinopoleos ... archiepiscopo *om.* B¹, B² *marg.* 9 archiepiscopo] archiiepis V archiiepos P theopoleos] theopoleus B antiochiae] anthyochiae R 10 amabili] amabile VP amabilis B NL presbitero] praesbytero B et¹ *om.* M loci] luci N magnae sedis K 11 deo amabilibus] a deo amabilis V 12 constantinopolitani] constantinopolitanae B theopoleos] theopoleus B 13 antiochiae] anthiochiae V BR L theodorus] theodoros P¹ 14 amabiles] amabilis VP presbiteri] praesbyteri B amabilis] amabiles V presentantes locum N 15 sanctissimi] sanctissime V sedis apostolicae K agathonis] agathoni V 16 synodi] sinodi B M 17 directam] dilectam N ab *om.* M fortitudine] fortudine B 18 ab eo] a deo VP 19 synodica] sinodica B L sydonica N 20 facta] factam ML a *om.* M ad NL ei] eius R 21 obtulimus] optulimus R N fortitudini] fortitudine V ante sex hos M 22 quadraginta sex] XLVI BR sex *om.* M nouitates] nouitatis V fidei] fide V 23 qui illo in BR 24 pyrrhus] pyrrus BR MNL pirrus K et² *om.* BR quondam] condam N alexandrinae] alexandriae BR alexandre K 25 antistes] antestites V antistites P antestis BR antisstes M¹ cui] cuius BR 26 pharan] phoeran VP¹ phôran P² faran BR secuti] sequuti K totum] totam VP 27 incarnation⟨is⟩ dispensation⟨e⟩] incarnatione dispensationis VP BR MNL K

Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μίαν ἐνέργειαν δογματίσαντες καὶ διδάξαντες, καὶ πολλάκις τοῦ δουλικοῦ ὑμῶν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου περὶ τούτου ὑποκρούσαντος, εἶτα δὲ καὶ παρακαλέσαντος καὶ μὴ δυνηθέντος μέχρι νῦν τῆς τοιαύτης ⟨αὐτοὺς⟩ ἀποστῆσαι κακοδόξου γνώμης, αἰτοῦμεν τὸ θεόστεπτον ὑμῶν κράτος εἰπεῖν τοῖς τοῦ μέρους τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, πόθεν ἡ τοιαύτη ἐφεύρηται καινοφωνία.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·

Ἐν ἀκροάσει γενόμενοι Γεώργιός τε ὁ ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς θεοφυλάκτου ἡμῶν ταύτης πόλεως καὶ Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων πόλεως καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν σύνοδος τῶν παρὰ τοῦ μέρους τοῦ ἀποστολικοῦ τῆς Ῥωμαίων μεγαλοπόλεως θρόνου ῥηθέντων τὰ δοκοῦντα αὐτοῖς διεξίτωσαν.

Μακάριος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως, ἅμα Στεφάνῳ τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ καὶ μοναχῷ τῷ αὐτοῦ μαθητῇ, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Νικομηδείας, καὶ Σολομὼν ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κλανέου τοὺς λόγους ποιούμενοι ὑπέρ τε τοῦ θρόνου τῆς ἐνταῦθα ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας εἶπον·

Ἡμεῖς μὲν καινοφωνίας οὐκ ἐξεθέμεθα, ἀλλ' εἴ τι παρελάβομεν ἐκ τε τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν ἁγίων καὶ ἐκκρίτων πατέρων, ἔτι δὲ καὶ τῶν προεδρευσάντων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως, φαμὲν Σεργίου, Παύλου, Πύρρου καὶ Πέτρου, ἔτι δὲ καὶ Ὀνωρίου τοῦ γενομένου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ Κύρου τοῦ γενομένου πάπα Ἀλεξανδρείας, τουτέστι περὶ θελήματος καὶ ἐνεργείας, οὕτως καὶ ἐπιστεύσαμεν καὶ πιστεύομεν καὶ κηρύσσομεν ⟨καὶ διδάσκομεν⟩ καὶ ἑτοίμως ἔχομεν τὰ περὶ τούτου παραστῆσαι.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·

Εἰ βούλεσθε περὶ τούτου παριστᾶν ἡμῖν, οὐκ ἄλλως ὑμᾶς δεχόμεθα ἀποδείξεις προφέροντας εἰ μή, καθὼς εἴπατε, ἐκ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν ἁγίων ἐκκρίτων πατέρων.

Μακάριος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἶπον·

Εὐσεβέστατε δέσποτα, κέλευσον διὰ τοῦ χαρτοφύλακος τῆς ἐνταῦθα ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας τὰ βιβλία τῶν ἁγίων συνόδων ἐκ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου εἰς μέσον προαχθῆναι.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·

Κελεύομεν τὰ πεπραγμένα τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων ἐκ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως παραχρῆμα διὰ τοῦ προσφόρου χαρτοφύλακος εἰς μέσον ἐλθεῖν καὶ ἀναγνωσθῆναι.

MT

---

3 δυνηθέντος] δυνηθέντες M eos = ⟨αὐτοὺς⟩ *om.* MT 4 αἰτοῦμεν] αἰτούμεθα M τοῖς] τοὺς T 9 αὐτὸν] αὐτοὺς M 13 – 14 κλανέου] κλαναίου M 16 τε *om.* M 21 et docemus = ⟨καὶ διδάσκομεν⟩ *om.* MT 24 – 25 προφέροντας] προσφέροντας M 26 ἐκκρίτων] ἐγκρίτων T

sanctae trinitatis domini nostri Iesu Christi unamque operationem dogmatizantes et docentes, et multotiens seruili uestra quae secundum nos est apostolica sede de hac re pulsante, dehinc supplicante et minime ualente usque actenus a tali sensu praue aestimationis eos abstrahere, quaesumus deo coronatam uestram fortitudinem, ut dicant qui ex parte sunt praedictae sanctissimae ecclesiae Constantinopolitanae, unde huiusmodi uocum adinuenta est nouitas.

Constantinus piissimus imperator dixit:

Audientes Georgius sanctissimus archiepiscopus a deo conseruandae nostrae huius ciuitatis et Macharius uenerabilis archiepiscopus Antiochenae ciuitatis et ei adiacens synodus, quae a parte apostolicae magnae ⟨ciuitatis⟩ Romae sedis dicta sunt, quae eis uidentur prosequantur.

Macharius deo amabilis archiepiscopus Antiochenae magnae ciuitatis, una cum Stephano relegioso presbitero et monacho eius discipulo, cum eis uero et Petrus deo amabilis metropolitanus Nicomediae, et Salomon deo amabilis episcopus Claneu uerba facientes tam pro sede huius sanctae magnae ecclesiae quamque pro sede Antiochiae dixerunt:

Nos quidem uocum nouitates non aedidimus, sed quicquid percepimus tam a sanctis uniuersalibus synodis et sanctis probabilibus patribus quamque a presulibus huius regiae urbis, id est Sergio, Paulo, Pyrro et Petro, nec non et Honorio, qui fuit papa antiquae Romae, et Cyro, qui fuit papa Alexandriae, hoc est de uoluntate et operatione, sic et ⟨credidimus et⟩ credimus et praedicamus et docemus et parati sumus de hoc ostendere.

Constantinus piissimus imperator dixit:

Si uultis nobis de hoc ostendere, non aliter uos suscipimus probationes proferentes nisi, quemadmodum dixistis, a sanctis uniuersalibus synodis et sanctis probabilibus patribus.

Macharius deo amabilis archiepiscopus Antiochiae et qui cum eo erant dixerunt:

Piissime domine, iubeto per cartophilacem huius sanctae magnae dei ecclesiae libros sanctorum synodorum ex uenerando patriarchio in medium proferri.

Constantinus piissimus imperator dixit:

Iubemus acta earundem sanctarum et uniuers⟨alium⟩ synod⟨orum⟩ ex uenerando patriarchio a deo conseruande huius regiae urbis confestim per conpetentem cartophilacem ad medium deduci atque relegi.

VR B(7)R MNL K

---

2 multotiens] multototiens B multociens R seruili] seruile BR seruilis K re] rem VP 3 supplicante] subplicante B actenus] hactenus M praue] parue K 4 quaesumus] quaessumus VP quaesumus a deo BR 8 – 27,14 audientes ... indictione *om.* B 9 macharius] macarius P R antiochenae] antiochaenae V antiocene R K ei] eius MNL 10 synodus] sinodus N K μεγαλοπόλεως = magnae ⟨ciuitatis⟩] ⟨ciuitatis⟩ *om.* VP R MNL K sedis *om.* K 12 macharius] macarius P^1 R 12 – 14 archiepiscopus ... amabilis *om.* R 12 antiochenae] antiocene K 13 relegioso] religioso MNL K petrus] petros P^1 14 nicomediae] nichomediae P K nicodemie L 15 huius ... sede V^2 *marg.* quamque] quamqui R 16 nouitates] nouitatis V nouitas R aedidimus] edidimus R ML K 17 uniuersalibus] uenerabilibus R synodis] senodis VP^1 quamque] queque K 18 pyrro] phyrro MN 19 cyro] quiro MNL K 20 ἐπιστεύσαμεν καὶ = ⟨credidimus et⟩ *om.* VP R MNL K 22 uos] nos K suscipimus] suscepimus R probationes] probationis VP^1 23 uniuersalibus] uenerabilibus R synodis] sinodis P 24 macharius] macarius P^1 R L 25 cartophilacem] carthopylacem V chartopylacem P chartofiliacem R chartophilacem NL charthophilacem K libros] libro VP^1 26 sanctorum] sanctarum P^2 M *om.* K ex] et R medium] medio R NL K 28 et *om.* ML uniuers⟨alium⟩ synod⟨orum⟩] synodalium uniuersorum VP MNL K synodalium uniuersarum R 29 conseruande] conseruante P cartophilacem] chartophilacem VP N cartofilacem R 30 atque] utque R adque N^1

Καὶ πρὸς βραχὺ ὑπεξελθὼν Γεώργιος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ καὶ παραγενόμενος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου προεκόμισε τὰ βιβλία τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·

Γεώργιος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ, ἅπερ ἐπιφέρεται βιβλία τῶν ἁγίων συνόδων ἐπιδιδότω πρὸς ἀνάγνωσιν.

Καὶ λαβὼν Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ μοναχός, ὁ μαθητὴς Μακαρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας, τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας τρίτης ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνόδου ἀνέγνω. καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν προσφωνητικὸν λόγον τὸν ἀπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως γενομένου προέδρου πρὸς Θεοδόσιον τὸν ἐν εὐσεβεῖ τῇ λήξει γενόμενον βασιλέα γραφέντα, οὗ ἡ ἀρχή· *Τῆς μὲν ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας*, καὶ μετ' ὀλίγα· „ἔρεισμα δὲ τὸ ἀκράδαντον τῆς οὕτω θεοφιλοῦς καὶ εὐαγεστάτης ὑμῶν βασιλείας αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. *δι' αὐτοῦ γὰρ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνην* κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἔστι γὰρ αὐτοῦ παναλκὲς τὸ θέλημα", Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων πόλεως εἶπεν·

Ἰδού, δέσποτα, παρέστησα ἓν εἶναι θέλημα ἐπὶ Χριστοῦ·

Καὶ ἀναστάντες οἱ τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καί τινες τῶν ἐπισκόπων τῆς συνόδου Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες ἐξεβόησαν λέγοντες·

Περισσῶς καὶ παρὰ τὸ κείμενον Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως ἐκ τοῦ νῦν ἀναγνωσθέντος ῥητοῦ δοκεῖ διαβεβαιοῦσθαι ἓν εἶναι θέλημα ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἑνὸς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τουτέστι τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος· τοῦτο γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐπὶ τῆς θείας αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ παντοκρατορικῆς φύσεως ἐκλαβὼν γεγράφηκεν, ὅπερ μετὰ πατρὸς καὶ ἁγίου πνεύματος κοινὸν καὶ παντοδύναμον κέκτηται· διὸ καὶ „παναλκὲς" αὐτὸ ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίᾳ τῇ μνήμῃ προσηγόρευσε Κύριλλος· ἄλλως τε οὐδὲ ἀριθμητικῶς τέθεικε τὸ τοιοῦτον θέλημα ἕν.

Καὶ ἀναγνωσθέντος ἐντελῶς τοῦ τοιούτου βιβλίου Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπε·

Καὶ τὸ ἕτερον βιβλίον τῆς ἁγίας τρίτης συνόδου ἀναγινωσκέσθω.

Καὶ λαβὼν Σολομὼν ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀνέγνω ἀπὸ ἀρχῆς ἕως τέλους.

---

13 – 14 Prov. 8,15

---

12 – 15; 26 Cyrillus Alex., ad Theodosium, ACO I 1,1 p. 42,31 – 43,3

MT

---

1 πρὸς βραχὺ] παραχρῆμα M θεοφιλέστατος] θεοσεβέστατος T 6 ἐπιδιδότω] διδότω M 10 τὸν *om.* M 15 αὐτοῦ] αὐτῷ ACO I 1,1 p. 43,3 17 παρέστησα] παρέστησεν M 20 λέγοντες *om.* M 21 ὁ *om.* M 27 τε δὲ οὐδὲ T 33 ἀπὸ] ἀπ' T

Et paululum egrediens Georgius deo amabilis diaconus et cartophilax et ueniens in bibliotheca uenerandi patriarchii protulit libros sanctarum et uniuersalium synodorum.
Constantinus piissimus imperator dixit:

Georgius relegiosus diaconus et cartophilax codices, quos prae manibus gerit, sanctorum conciliorum porrigat ad legendum.

⟨Et⟩ accipiens Stephanus relegiosus presbiter et monachus, discipulus Macharii uenerabilis archiepiscopi Antiochiae, primum librum gestorum sanctae tertiaeque et Ephesene prioris synodi relegit. et ueniens ad sermonem prosphoneticum, qui scriptus est a sanctae memoriae Cyrillo Alexandrinae magnae ciuitatis praesule ad Theodosium piae memoriae imperatorem, cuius est initium: *Quod apud homines quidem eminet*, et post pauca: „firmamentum autem inmobile huiusmodi uestri a deo amabilis et relegiosi imperii ipse dominus noster Iesus Christus. *per ipsum enim reges regnant et potentes decernunt iustitiam* secundum quod scriptum est. est enim eius omnipotens uoluntas," Macharius sanctissimus archiepiscopus Antiochenae ciuitatis dixit:

Ecce, domine, ostendi unam uoluntatem esse in Christo!

Et exsurgentes qui locum praesentabant apostolicae sedis ⟨antiquae⟩ Romae et quidam episcoporum synodi Constantinopolitani et gloriosissimi iudices reclamauerunt dicentes:

Superfluae et non secundum quod adiacet Macharius uenerabilis archiepiscopus Antiochenae magnae ciuitatis ex nunc relecto textu uidetur affirmare unam esse uoluntatem in duabus naturis unius domini nostri Iesu Christi, id est deitatis eius et humanitatis; hoc enim sanctissimus Cyrillus in diuina ipsius domini nostri Iesu Christi et omnipotentissima eius natura accipiens scripsit, quam cum patre et sancto spiritu communem et omnipotentem habet, propter quod et „omnipotentem" eam idem sanctae memoriae Cyrillus appellauit; alias nec numeraliter posuit eandem uoluntatem unam.

Et relecto ex integro eodem libro Constantinus piissimus imperator dixit:

Et ille alter liber sanctae tertiae synodi relegatur.

Et accipiens Solomon deo amabilis diaconus et notarius sanctissimi patriarchae Constantinopoleos relegit a principio usque ad finem.

VP R MNL K

---

1 paululum] paululus N egrediens] regrediens R cartophilax] chartophilax VP carthofilex R carthophylax M 2 bibliotheca] bibleotheca VP¹ biblioteca ML bibliotecha K patriarchii] patriarchi VP¹ et *om.* R 4 georgius] gregorius R relegiosus] religiosus R MNL K cartophilax] chartophilax VP cartofilax R carthophylax M carthophilax NL K prae] per VP¹ 5 conciliorum] consiliorum N porrigat *om.* N 6 καὶ = ⟨et⟩ *om.* VP R MNL K relegiosus] religiosus R MNL K macharii] machari VP² macari P¹ macarii L 6–7 archiepiscopi uenerabilis R 7 sanctae] sancta et VP tertiaeque] derciaeque R ephesene] ephaesene P¹ N ephaesine P² ephesie R 7–8 prioris ... sermonem *om.* N 8 prosphoneticum] prospheticum N 9 theodosium] theodorum VP¹ 10 initium] inicium V R K 11 inmobile] inmobilem R NL K uestri] uestre K a *om.* V relegiosi] religiosi R MNL K 12 ipsum] issum R 13 quod] qui VP¹ est *om.* VP L omnipotens eius K uoluntas] uoluntates VP¹ 14 antiochenae] antiochaenae V N anthyochene R antiochiae M anthiocene K 15 domine *om.* VP¹ ostendi esse unam N unam esse uoluntatem P² R L esse *om.* VP¹ 16 exsurgentes] exurgentes NL K praesentabant] prestabant M τῆς πρεσβυτέρας = ⟨antiquae⟩ *om.* VP R MNL K romae] romane R 17 constantinopolitani] constantinopolitane R gloriosissimi] gloriosissime V 18 superfluae] superflue MNL K παρὰ = non secundum quod adiacet] coadiacet R macharius] macarius P R L uenerabilis] deo amabilis K 18–19 antiochenae] antiochaenae V 19 relecto] relicto P textu] texto ML K testo N unam] una V 21 ipsius *om.* V 22 cum] con V spiritu sancto M 23 eam] eisdem N cyrillus] cyrillis V 24 numeraliter] numerabiliter P¹ R eandem] eadem P¹ 26 ille *om.* N tertiae] tertio VP¹ synodi] sinodi K 27 solomon] salomon P² R MN K

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·

Ἱκανῶς ἡμῖν ἡ ἐν τῇ παρούσῃ ἡμέρᾳ γενομένη ἀνάγνωσις καθέστηκεν, ἐν ᾗ πέρας ἔλαβον τὰ ἐπὶ τῆς ἁγίας τρίτης ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον πραχθέντα συνόδου, καθ' ἑτέραν δὲ καὶ τὰ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι ⟨τετάρτης⟩ συνόδου πεπραγμένα ἡμῖν ὑπαναγνωσθήσονται.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν βασιλείας τῶν θεοστέπτων καὶ γαληνοτάτων ἡμῶν δεσπότων Φλαβίων Κωνσταντίνου μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοψηφίστου μεγάλου βασιλέως αἰωνίου αὐγούστου καὶ αὐτοκράτορος ἔτους εἰκοστοεβδόμου καὶ μετὰ ὑπατείαν τῆς αὐτοῦ θεοσόφου πραότητος ἔτους τρισκαιδεκάτου Ἡρακλείου δὲ καὶ Τιβερίου τῶν θεοφυλάκτων αὐτοῦ ἀδελφῶν ἔτους εἰκοστοδευτέρου τῇ δεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἰνδικτιῶνος ἑνάτης.

Προκαθημένου τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ θείου παλατίου τῷ οὕτω ἐπιλεγομένῳ Τρούλλῳ καὶ κατὰ κέλευσιν τῆς αὐτοῦ θεοσόφου γαλήνης παρόντων καὶ ἀκροωμένων

Νικήτα τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ μαγίστρου τῶν βασιλικῶν ὀφφικίων

Θεοδώρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου, κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ὀψικίου καὶ ὑποστρατήγου Θρᾴκης

Σεργίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου

⟨Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου⟩

Ἰουλιανοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ στρατιωτικοῦ λογοθέτου

Κωνσταντίνου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κουράτωρος τοῦ βασιλικοῦ τοῦ Ὁρμίσδου οἴκου

Ἀναστασίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ἐξκουβίτου

Ἰωάννου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κοιαίστωρος

Πολυεύκτου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων

Θωμᾶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων

MT (23)

---

4 quartae = ⟨τετάρτης⟩ *om.* MT 7 δευτέρα] β' M 12 θεοσόφου] θεοστεφοῦς M 20 – 21 καὶ … πατρικίου *om.* M 23 – 44,25 ἀπὸ … εἶπον *om.* T 24 ⟨παύλου … πατρικίου⟩ *om.* M

Constantinus piissimus imperator dixit:

Sufficienter nobis lectio in praesenti die facta est, in qua finem susceperunt, quae in sancta tertiaque et Ephesena priore synodo gesta sunt, in subsequenti uero et quae in sancta Chalcedonense quarta synodo acta sunt nobis relegentur.

ACTIO SECUNDA

In nomine domini dei et saluatoris nostri Iesu Christi imperantibus a deo coronatis serenissimis nostris dominis Flauiis Constantino quidem piissimo et a deo firmato magno imperatore perpetuoque augusto et imperatore anno uicensimo septimo et post consolatum eius a deo instructae mansuetudinis anno tertio decimo Heraclio uero atque Tiberio a deo conseruandis eius fratribus anno uicensimo secundo decima die mensis Nouembris indictione nona.

Praesidente eodem piissimo et Christo dilecto magno imperatore Constantino in secretario sacri palatii, qui cognominatur Trullus, et ex iussione eius a deo instructae serenitatis praesentibus et audientibus
Niceta glorioso exconsule patricio et magistro imperialium officiorum
Theodoro glorioso exconsule patricio, comitis imperialis obsequii et substratego Thraciae
Sergio glorioso exconsule patricio
Paulo glorioso exconsule patricio
Iuliano glorioso exconsule patricio et militari logotheta
Constantino glorioso exconsule patricio et curatore imperialis domus Hormisdae
Anastasio glorioso exconsule patricio et locum agentis comitis imperialis excubiti
Iohanne glorioso exconsule patricio et quaestore
Polyeucto glorioso exconsule
Thoma glorioso exconsule

VP B(14)R MNL K

---

2 sufficienter] sufficiens L suffitienter K praesenti] praesente R facta] dicta R 3 et[1] *om.* R L ephesena] ephesaena P[1] ephesina R subsequenti] subsequente R 4 chalcedonense] chalcedonensi P calcedonense MNL K synodo] synodi V relegentur] relegantur P[2] R N 9 domini et dei R dei *om.* K et *om.* V a deo coronatis *om.* N 10 dominis nostris VP quidem ... firmato *om.* N firmato] confirmato K 11 augusto] agusto VP augustus et imperator K uicensimo septimo] uicessimo septimo P XXVIII R uicesimo septimo M XXVII N uigesimo septimo K 12 consolatum] consulatum R M consulatus N consulatu L *om.* K tertio decimo] XIII R N heraclio] eraclio VP 13 tiberio] tyberio N uicensimo secundo] uicessimo secundo P XXII R N uicesimo secundo M uigesimo secundo L K 14 nouembris] nouembrii L K nona *inc.* B (23,8) nona] .VIIII. N 17 praesidente] praesedente B piissimo ... dilecto *om.* N et con christo VP[1] et cum christo P[2] constantino *om.* N secretario] sacratorio R 18 sacri *om.* N palatii] palitii B qui – quod ? serenitatis] serenitates VP[1] 20 – 21 et ... patricio *om.* R 21 patricio et comitis VP MNL comitis] comites P[2] comite M comiti NL obsequii] obsequi VP[1] K thraciae] thrachiae ML tracte K 23 paulo ... patricio *om.* R K 24 logotheta] logotheca N loghotheta K 25 imperialis] diuinae MNL (*cf.* 15,24; 37,6) 26 et in locum P agentis] agente V[2] 27 glorioso] gloriose VP[1] 27 – 28 patricio ... exconsule] paulo R 28 polyeucto] polieuctu V polieucto P polyeuto K glorioso] gloriose V exconsule patricio V 29 thoma] thome V glorioso] gloriose VP

Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ διοικητοῦ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν
Πέτρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων
Λεοντ⟨ίου⟩ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ δομεστίκου τῆς βασιλικῆς τραπέζης.

Συνελθούσης δὲ καὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ βασιλικὸν θέσπισμα συναθροισθείσης ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, τουτέστι
Θεοδώρου καὶ Γεωργίου τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστάτου διακόνου ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος καὶ
Γεωργίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ταύτης τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ
Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως καὶ
Μακαρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας καὶ
Γεωργίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἀποκρισιαρίου Θεοδώρου τοῦ ὁσιωτάτου τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων
Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Πόρτου, Ἀβουνδαντίου ἐπισκόπου πόλεως Πατέρνου, Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Ῥηγίου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην ὁσίας τῶν ἑκατὸν εἴκοσι πέντε θεοφιλῶν ἐπισκόπων συνόδου τῶν καὶ δι' οἰκείων ὑπογραφῶν δηλουμένων ἐν τῇ γενομένῃ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον παρ' αὐτῶν ἀναφορᾷ καὶ
Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ῥαβέννης Θεοδώρου
Βασιλείου ἐπισκόπου πόλεως Γορτύνης τῆς Κρητῶν νήσου
Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἐφέσου
Σισινίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Θρᾴκης
Γεωργίου ἐπισκόπου Κυζίκου
Πέτρου ἐπισκόπου Νικομηδείας
Φωτίου ἐπισκόπου Νικαίας
Ἰωάννου ἐπισκόπου Χαλκηδόνος
Θεοδώρου ἐπισκόπου Μελιτηνῆς
Σισινίου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως Φρυγίας
Μακροβίου ἐπισκόπου Σελευκείας Ἰσαυρίας
Γεωργίου ἐπισκόπου Βυζίης Θρᾴκης
Γρηγορίου ἐπισκόπου Μιτυλήνης

M

3 leontio = λεοντ⟨ίου⟩] λέοντος M 17 – 18 Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου M

Paulo glorioso exconsule et dispositore orientalium prouinciarum
Petro glorioso exconsule
Leontio glorioso exconsule et domestico imperialis mensae.

Conueniente ⟨autem et⟩ sancta et uniuersali synodo, quae per imperialem sanctionem congregata est in hac a deo conseruanda regia urbae, id est
Theodoro et Georgio uenerabilibus presbiteris et Iohanne uenerabile diacono locum praesentantibus sanctissimi ac beatissimi archiepiscopi antiquae Romae Agathonis et
Georgio uenerabili ac sanctissimo archiepiscopo magnae Constantinopoleos nouae Romae et
Petro deo amabili presbitero monacho et uicario sedis Alexandriae magnae ciuitatis et
Machario uenerabili archiepiscopo Theopoleos Antiochiae et
Georgio relegioso presbitero monacho et apochrisiario Theodori uenerabilis uicarii sedis Hierusolimorum
Iohanne episcopo ciuitatis Portuensis, Abundantio episcopo ciuitatis Paternae, Iohanne episcopo ciuitatis Regitanae, locum adimplentibus uenerabilis concilii antiquae Romae CXXV relegiosorum episcoporum, qui etiam per proprias subscriptiones insinuantur in suggestione ab eis facta ad piissimum principem Constantinum, et
Theodoro relegioso presbitero et uicario Theodori deo amabilis archiepiscopi Rauennae
Basilio episcopo ⟨ciuitatis⟩ Gortinae insulae Cretae
Theodoro episcopo Ephesi
Sisinnio episcopo Heracliae Thraciae
Georgio episcopo Cyzici
Petro episcopo Nicomediae
Fotio episcopo Niciae
Iohanne episcopo Chalcedonensi
Theodoro episcopo Meletinae
Sisinnio episcopo Hierapoleos Frigiae
Macrobio episcopo Seleuciae Hisauriae
Georgio episcopo Byzois Thraciae
Gregorio episcopo Mitilenae

VP BR MNL K

---

1 glorioso] gloriose V et *om.* N dispositore] dispossatore P^1 dispositorem K 3 leontio ... exconsule *om.* R K 5 conueniente] conuenienta V δὲ καὶ = ⟨autem et⟩ *om.* VP BR MNL K 6 urbae] urbe BR K 7 theodoro] theodore P^1 uenerabile] uenerabili B^2R diacono] dyacono R K 8 agathonis] aghathonis K 9 uenerabili ac *om.* K sanctissimo ac beatissimo archiepiscopo K constantinopoleos] constantinopoleus BR 11 amabili] amabile B^1R presbitero et monacho B alexandriae] alexandrinae P^1 BR 12 machario] macario P^1 B theopoleos] theopoleus BR antiochiae] anthiochiae B anthyochiae R 13 relegioso] religioso R K apochrisiario] apochrisario V R apocrisario B sedis *om.* B 15 portuensis] porthuensis B abundantio] habundantio VP 16 regitanae] regidane VP rogitane K 17 CXXV relegiosorum] centum uiginti quinque religiosorum K 18 et *om.* BR 19 relegioso] religioso R K 20 basilio] balio R πόλεως = ⟨ciuitatis⟩ *om.* VP BR MNL K gortinae] gorthine R insulae] insole V 22 sisinnio] sissinnio P heracliae] eracli V eraclyae K thraciae] tratiae B trachcie R 23 cyzici] bizyci VP (cyzici + byzois) cizici R K *cf.* Mitteilungen d. Ges. f. Salzburger Landeskunde 124 (1985) 305 – 318. 24 nicomediae] nichomediae K 26 chalcedonensi] chalcedoniae B calcedonae K 28 hierapoleos] hierapoleus BR 31 gregorio] georgio BR mitilenae] militinae B

Σεργίου ἐπισκόπου Σηλυβρίας
Ἀνδρέου ἐπισκόπου Μεθύμνης
Θεογνίου ἐπισκόπου Κίου
Γεωργίου ἐπισκόπου Καμουλιανῶν
5 ⟨Ἀντωνίου⟩ ἐπισκόπου Ὑπαίπων
Γενεσίου ἐπισκόπου Ἀναστασιουπόλεως
Πλάτωνος ἐπισκόπου Κίννης
Ἰωάννου ἐπισκόπου Δασκυλίου
Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἰουστινιανουπόλεως Γόρδου
10 Θεοδώρου ἐπισκόπου Βερίσσης
Στεφάνου ⟨ἐπισκόπου⟩ Ἡρακλείας Πόντου
Λογγίνου ἐπισκόπου Τίου
Δομετίου ἐπισκόπου Πλουσιάδος
Σολομῶνος ἐπισκόπου Κλανέου
15 Γεωργίου ἐπισκόπου Κώου
Ἰωάννου ἐπισκόπου Μύνδου
Γρηγορίου ἐπισκόπου Καντάνου
Ἰωάννου ἐπισκόπου Λάππης
Εὐλαλίου ἐπισκόπου Ζην⟨ων⟩ουπόλεως
20 Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Δαλισανδοῦ
Θεοδώρου ἐπισκόπου Ὄλβης
Θεοφάνους πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου τοῦ ἐν Σικελίᾳ εὐαγοῦς μοναστηρίου ἐπιλεγομένου Βαίων
Γεωργίου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ μονῆς τῶν Ῥενάτης διακειμένης ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ
25 Ῥώμῃ
Κόνωνος καὶ Στεφάνου πρεσβυτέρων καὶ μοναχῶν μονῆς ἐπιλεγομένης Δόμου Ἀρσικίας διακειμένης ὡσαύτως κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην
Ἀναστασίου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ τῶν εὐκτηρίων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐαγοῦς πατριαρχείου καὶ
30 Στεφάνου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ τοῦ μαθητοῦ Μακαρίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας.

M

---

5 antonio = ⟨ἀντωνίου⟩] Ἰωάννου M 6–8 3,1,2 M *transmut.* 11 ⟨ἐπισκόπου⟩ *om.* M
17 καντάνου] καντάνης M 19 ζην⟨ων⟩ουπόλεως] ζηνουπόλεως M 20 δαλισανδοῦ] ἁλισανδοῦ M

Sergio episcopo Silimbriae
Andrea episcopo Methymnae
Theognio episcopo Chii
Georgio episcopo Camulianae
Antonio episcopo Hypepon
Genesio episcopo Anastasiopoleos
Platone episcopo Cinnis
Iohanne episcopo Dascilii
Theodoro episcopo Iustinianopoleos Gordi
Theodoro episcopo Uerissae
Stephano episcopo Heracliae Ponti
Longino episcopo Tii
Dometio episcopo Plusiados
Solomone episcopo Claneu
Georgio episcopo Ch⟨o⟩ensi
Iohanne episcopo Myndi
Gregorio episcopo Cantani
Iohanne episcopo Lappis
Eulalio episcopo Zinonopoleos
Constantino episcopo Dalisandu
Theodoro episcopo Olbis
Theophanio presbitero et abbate uenerabilis monasterii Siciliae, qui cognominatur Baias
Georgio presbitero et abbate monasterii Renati positi in antiqua Roma
Conone et Stephano presbiteris et monachis monasterii, qui dicitur Domus Arsicia, positi similiter in antiqua Roma
Anastasio presbitero et monacho oratoriorum uenerabilis huius patriarchii et
Stephano presbitero et monacho discipulo Macharii archiepiscopi Theopoleos Antiochiae.

VP BR MNL K

---

1 silimbriae] silymbriae B methymnae] metimne VP K 3 theognio] theonio VP theogino R 5 hypepon] ipepon VP epipon B ypepon K 6 – 7 genesio ... cinnis *om.* BR K 8 dascilii] dascinii VP 9 iustinianopoleos] iustianopoleos VP iustinianopoleus BR 10 uerissae] ferisse VP uerrissae B 11 stephano] stefano B sthephano R 13 dometio] dometico V plusiados] plusidiados B plusyados R 14 claneu] clane VP 15 κώου = ch⟨o⟩ensi] chiensi VP BR MNL K 16 myndi] mindi VP mundi K 17 gregorio] georgio BR 18 lappis *om.* VP 19 eulalio] elalio V eolalio B eolaio R zinonopoleos] zynonopoleos V zinonopoleus BR 20 dalisandu] talisandu VP dalizandu R 22 theophanio presbitero] theofanio praesbytero B abbate] abbatis R siciliae] siliciae P qui] quod BR 23 presbitero] praesbytero B abbate] abbas R renati *om.* BR antiqua] antique V roma] romae VP 24 stephano] stefano B qui] quod ? arsicia] arsitia V B 26 presbitero] praesbytero B oratoriorum] horatorium VP oraturiorum B 27 stephano] stefano B macharii] machari V macari B theopoleos] theopoleus BR

Καὶ καθεσθέντων τῶν τε ἐνδοξοτάτων πατρικίων καὶ ὑπάτων καὶ πάντων τῶν ὁσιωτάτων καὶ θεοφιλῶν ἐπισκόπων κατὰ τάξιν ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Τρούλλου σεκρέτῳ, προκειμένων ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων εὐαγγελίων Παῦλος ὁ μεγαλοπρεπέστατος ἀσηκρῆτις ⟨καὶ⟩ σεκρετάριος βασιλικὸς εἶπε·

Μέμνηται ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ὑμῶν σύνοδος, ὡς κατὰ τὴν προτέραν συνέλευσιν τέλος λαβούσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας ἐν Ἐφέσῳ τρίτης τὸ πρότερον συνόδου συνεῖδεν ἀκολούθως καὶ τὰ τῆς ἁγίας τετάρτης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀναγνωσθῆναι πεπραγμένα, καὶ ὑποβάλλομεν πρὸς τὸ παριστάμενον.
Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπε·

Προσαγέσθωσαν καὶ τὰ τῆς λεχθείσης τετάρτης ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου πεπραγμένα καὶ εἰς ἐπήκοον ⟨ἡμῶν⟩ ἀναγινωσκέσθωσαν·
Καὶ λαβὼν Ἀντίοχος ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς αὐτῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀνέγνω. καὶ ἀναγινώσκοντος αὐτοῦ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐμφερομένην ἐπιστολὴν τοῦ ἐν ἁγίᾳ τῇ μνήμῃ τῆς μεγαλωνύμου Ῥώμης πάπα Λέοντος καὶ ἐλθόντος εἰς τὸ ῥητὸν τὸ φάσκον·
„ἐνεργεῖ ⟨γὰρ⟩ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τοῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου τοῦτο ὅπερ ἐστὶ τοῦ λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος, καὶ τὸ μὲν αὐτῶν διαλάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ ταῖς ὕβρεσιν ὑποπέπτωκεν" ἀναστάντες οἱ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τοῦ μέρους τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐβόησαν·

Ἰδού, δέσποτα ἀγαθέ, φανερῶς δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως ἐπὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ παρὼν ἁγιώτατος κηρύσσει πατήρ, οὕτινος τὸν παρόντα λόγον ἡ ἁγία τετάρτη σύνοδος „στήλην ὀρθοδοξίας" ἀπεγράψατο κα⟨τὰ⟩ καθαίρεσιν πάσης αἱρέσεως ἅτε τοῦ μεγάλου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου ὁμολογίᾳ συμβαίνουσαν· καὶ τί περὶ τούτου ἀξιοῦσι Μακάριος ὁ ὁσιώτατος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ θεοφιλέστατοι ἄνδρες λέγειν;
Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας εἶπεν·

Ἐγώ, δέσποτα, δύο ἐνεργείας οὐ λέγω, ἀλλ' οὐδὲ νοῶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Λέοντα δι' αὐτῆς τῆς ῥήσεως δύο ἐνεργείας φήσαντα.

---

24 – 25 cf. Mt. 16,16

---

16 – 19 Leo I papa, Epist. ad Flavianum, ACO II 1,1 p. 14,27 – 15,1 (gr.); ACO II 2,1 p. 28,12 – 14 (lat.) 23 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,15 (gr.); ACO II 3,2 p. 137,15 (lat.)

M

---

4 et = ⟨καὶ⟩ *om.* M 11 nostro = ⟨ἡμῶν⟩ *om.* M 16 enim = ⟨γὰρ⟩ *om.* M 23 κα⟨τὰ⟩ *coni.* Lu.] καὶ M

Et residentibus tam gloriosissimis patriciis et consulibus quamque omnibus uenerabilibus et deo amabilibus episcopis ⟨ordinabiliter⟩ in eodem secretario Trulli, praepositis in medio sanctis et inmaculatis euangeliis Paulus magnificus a secretis et imperialis secretarius dixit:

Meminit uestra pietas et sancta ac uniuersalis uestra synodus, quod in praeterito conuentu finita lectione gestorum sanctae tertiae Ephesenae prioris synodi praeuidit subsequenter et acta sanctae quartae Chalcedonensis synodi relegi, et suggerimus ad quod placuerit.

Constantinus piissimus imperator dixit:

Proferantur et acta praedictae sanctae quartae Chalcedonensis synodi et coram nostro relegantur auditu.

Et accipiens Antiochus relegiosus lector et notarius sanctissimi patriarchae Constantinopoleos primum librum eiusdem sanctae Chalcedonensis synodi relegit. et relegente eo epistulam, quae in eis continetur sanctae memoriae papae Leonis magnae ciuitatis Romanae, et ueniens ad textum in quo scriptum est: „agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium habuit, uerbo quidem operante quod uerbi est, carne autem exsequente quod carnis est, et unum horum coruscat miraculis, aliud uero subcumbit iniuriis", exsurgentes qui ex parte apostolicae sedis erant antiquae Romae reclamauerunt:

Ecce, benignissime domine, manifestae duas naturales operationes inconfuse et indiuise in domino nostro Iesu Christo praesens sanctissimus praedicat pater, cuius praesentem sermonem sancta quarta synodus „firmamentum orthodoxae fidei" conscripsit in damnatione uniuersae hereseos utpote professioni beati principis apostolorum Petri conuenientem; et quid pro hoc dignum sentit Macharius uenerabilis et qui cum eo sunt deo amabiles uiri, dicant.

Macharius uenerabilis archiepiscopus Antiochiae dixit:

Ego, domine, duas operationes non dico, sed nec sentio quod beatae memoriae Leo per hunc sermonem duas operationes dixerit.

VP BR MNL K

---

1 residentibus] resedentibus B gloriosissimis] gloriosis BR patriciis] patriarciis K 2 κατὰ τάξιν = ⟨ordinabiliter⟩ *om.* VP BR MNL K secretario] secratario V sacrario N 3 magnificus] magnus episcopus N 5 uestra] uestram B synodus] sinodus B synodis N 6 ephesenae] ephesinae P² BR synodi] sinodi B 7 et¹ *om.* R sanctae quartae] sancta quarta V chalcedonensis] calchedonensis V calcedoninsis B calcedonensis R synodi] sinodi B suggerimus] subgerimus N 8 placuerit] placuerint N 10 et¹] ut R chalcedonensis] calchedonense V calchedonensi P chalcedoninsis B calcedonensis R N K 11 relegantur] legantur BR auditu] audito V 12 antiochus] antiocus K relegiosus] religiosus MNL K 12 – 13 constantinopoleos] constantinopoleus BR 13 chalcedonensis] calcedonensis V chalcedoninsis B synodi *om.* N sinodi K 14 epistulam] epistolam P¹ B L K eis] eo R memoriae] memoria V 15 in *om.* N agit] aut V ait N utraque] utraquae P 16 communione] cummonione VP uerbi] dei R 17 exsequente] exsequenter V exequente R ML K quod] que VP coruscat] choruscat V corruscat B¹ K subcumbit] succumbit BR ML 18 exsurgentes] exurgentes R M K 18 – 19 reclamauerunt] clamauerunt MNL 20 manifestae] manifesta P manifeste B MNL K operationes] operationis V 22 – 23 damnatione] demnationem P dapnatione L K 23 hereseos] hereseus B heresis R utpote] utpute B professioni] professione VP¹ professionis N principis] principes V apostolorum] apostulorum V 24 quid] qui N macharius] macarius P BR L 25 dicant] dicunt V dicint P¹ 26 macharius] macarius P BR L uenerabilis] uenit L antiochiae dixit] anthiochiae K 27 operationes] operationis V²P

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·
Ἀλλὰ μίαν ἐνέργειαν νοεῖς αὐτὸν λέγοντα;
Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν·
Ἐγὼ ἀριθμὸν οὐ λέγω, ἀλλὰ θεανδρικὴν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν κατὰ τὸν ἅγιον Διονύσιον.
Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπε·
Πῶς γὰρ νοεῖς τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν;
Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν·
Ἐγὼ οὐκ ἐπικρίνω.
Καὶ ἀναγνωσθέντων τῶν λοιπῶν τοῦ αὐτοῦ βιβλίου μέχρι πέρατος Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·
Ἀναγινωσκέσθω καὶ τὸ ἕτερον βιβλίον τῆς αὐτῆς ἁγίας τετάρτης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου.
Καὶ λαβὼν Ἀντίοχος ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τὴν τοιαύτην τῶν πεπραγμένων βίβλον ἀνέγνω.
Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς εἶπεν·
Ἱκανῶς καὶ νῦν ἡ παροῦσα ἔχει ἀνάγνωσις, καθ' ἑτέραν δὲ καὶ ἡ τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου βίβλος προκομιζέσθω.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν βασιλείας τῶν θεοστέπτων καὶ γαληνοτάτων ἡμῶν δεσπότων Φλαβίων Κωνσταντίνου μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοψηφίστου μεγάλου βασιλέως καὶ αἰωνίου αὐγούστου καὶ αὐτοκράτορος ἔτους εἰκοστοεβδόμου καὶ μετὰ ὑπατείαν τῆς αὐτοῦ θεοσόφου πραότητος ἔτους τρισκαιδεκάτου Ἡρακλείου δὲ καὶ Τιβερίου τῶν θεοφυλάκτων αὐτοῦ ἀδελφῶν ἔτους εἰκοστοδευτέρου τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς Ἰνδικτιῶνος ἑνάτης.

Προκαθημένου τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ θείου παλατίου τῷ ἐπιλεγομένῳ Τρούλλῳ καὶ κατὰ κέλευσιν τῆς αὐτοῦ θεοσόφου γαλήνης παρόντων καὶ ἀκροωμένων

Constantinus piissimus imperator dixit:
Sed unam operationem intellegis eum dixisse?
Macharius uenerabilis archiepiscopus dixit:
Ego numerum non dico, sed deiuirilem eius operationem secundum sanctum Dionisium.
Constantinus piissimus imperator dixit:
Et quomodo intellegis deiuirilem operationem?
Macharius uenerabilis archiepiscopus dixit:
Ego non superiudico.
Et relectis residuis eiusdem libri usque ad finem Constantinus piissimus imperator dixit:
Relegatur et alius liber eiusdem sanctae quartae Chalcedonensis synodi.
Et accipiens Antiochus relegiosus lector et notarius eundem actorum librum relegit.
Constantinus piissimus imperator dixit:
Sufficit et nunc praesens lectio, in subsequenti uero et liber gestorum sanctae quintae synodi proferatur.

ACTIO TERTIA

In nomine domini dei et saluatoris nostri Iesu Christi imperantibus a deo coronatis et serenissimis nostris dominis Flauiis Constantino quidem piissimo et a deo decreto magno principe perpetuo augusto et imperatore anno uicensimo septimo et post consolatum eius a deo instructae mansuetudinis anno tertio decimo Heraclio uero atque Tiberio a deo conseruandis eius fratribus anno uicensimo secundo tertia decima die mensis Nouembrii indictione nona.

Praesidente eodem piissimo et Christo amabile magno imperatore Constantino in secretario sacri palatii, qui cognominatur Trullus, et ex iussione eius deo instructae serenitatis praesentibus et audientibus

VP BR MNL K

1 piissimus *om.* M 2 intellegis] intelligis R ML K 3 macharius] macarius P BR uenerabilis *om.* N uenit L 4 dionisium] dyonisium R L 6 intellegis] intelligis R MNL K 7 macharius] macarius P B L uenerabilis *om.* N uenit L 9 relectis] relictis R NL K piissimus *bis* B 10–12 relegatur ... dixit B *marg.* 10 chalcedonensis] calcedonensis V B¹ M R calchedonensis N synodi] sinodi K 11 antiochus] anthiechus R relegiosus] religiosus B²R MNL K eundem] eorundem B²R eiusdem L actorum] auctorem V B auctorum P 13 et¹ *om.* N uero *om.* VP 14 proferatur] proferator V preferatur K 19–20 a deo coronatis et *om.* N 20 et¹ *om.* R dominis *om.* V flauiis] flauius P quidem ... decreto *om.* N a *om.* VP NL K 21 principe ... et¹ *om.* N augusto] agusto VP uicensimo] uicessimo P uicesimo M uigesimo K uicensimo septimo] .XXVIII. BR XXVII N 22 consolatum] consulatum P² R ML a *om.* P R NL K tertio decimo] tertio XIII V .XIII. BR N heraclio] heracleo BR 23 atque] at M¹ adque N tiberio] tyberio R MNL uicensimo] uicessimo P uicesimo ML K uicensimo secundo] .XXII. BR N 23–24 tertia decima] tertio decima V tercia decima P .XIII. BR tertio decimo N 24 nouembrii] nouembri VP¹ R nouembris P² MN indictione] indictionis B nona] nonae BR .VIIII. N 26 praesidente] presedente B amabile] amabili P² dilecto K 27 qui] quod K

Νικήτα τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ μαγίστρου τῶν βασιλικῶν ὀφφικίων
Θεοδώρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου, κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ὀψικίου καὶ ὑποστρατήγου Θρᾴκης
Σεργίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου
5 Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου
Ἰουλιανοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ στρατιωτικοῦ λογοθέτου
Κωνσταντίνου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κουράτωρος τοῦ βασιλικοῦ τοῦ Ὁρμίσδου οἴκου
Ἀναστασίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ κόμητος
10 τοῦ βασιλικοῦ ἐξκουβίτου
Ἰωάννου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κοιαίστωρος
Πολυεύκτου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων
Θωμᾶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων
Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ διοικητοῦ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν
15 Πέτρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων
Λεοντίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων ⟨καὶ δομεστίκου τῆς βασιλικῆς τραπέζης⟩.

Συνελθούσης δὲ καὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ βασιλικὸν θέσπισμα συναθροισθείσης ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, τουτέστι
20 Θεοδώρου καὶ Γεωργίου τῶν θεοσεβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ Ἰωάννου τοῦ θεοσεβεστάτου διακόνου ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ⟨ἀρχι⟩επισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος καὶ
Γεωργίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ταύτης τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ
25 Πέτρου τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως καὶ
Μακαρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας καὶ
Γεωργίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἀποκρισιαρίου Θεοδώρου τοῦ ὁσιωτάτου τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων
30 Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Πόρτου, Ἀβουνδαντίου ἐπισκόπου πόλεως Πατέρνου, Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Ῥηγίου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην ὁσίας τῶν ἑκατὸν εἴκοσι πέντε θεοφιλῶν ἐπισκόπων συνόδου τῶν καὶ δι' οἰκείων ὑπογραφῶν δηλουμένων ἐν τῇ γενομένῃ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον παρ' αὐτῶν ἀναφορᾷ καὶ
35 Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ῥαβέννης Θεοδώρου
Βασιλείου ἐπισκόπου πόλεως Γορτύνης τῆς Κρητῶν νήσου

M

---

5 – 6 Ἰουλιανοῦ – παύλου M *transmut.* 8 τοῦ] τῶν M (*recte?*) 12 ὑπάτων πατρικίου M 16 et domestico imperialis mensae = ⟨καὶ … τραπέζης⟩ *om.* M 21 archiepiscopo = ⟨ἀρχι⟩επισκόπου] ἐπισκόπου M 33 εὐσεβέστατον ἡμῶν βασιλέα M

Niceta glorioso exconsule patricio et magistro imperialium officiorum
Theodoro glorioso exconsule patricio et comiti imperialis obsequii et substratego Thraciae
Sergio glorioso exconsule patricio
Paulo glorioso exconsule patricio
Iuliano glorioso exconsule patricio et militari logothetae
Constantino glorioso exconsule patricio et curatore imperialis domus Hormisdae
Anastasio glorioso exconsule patricio et loci seruatore comitis imperialis excubiti
Iohanne glorioso exconsule patricio et quaestore
Polieucto glorioso exconsule
Thoma glorioso exconsule
Paulo glorioso exconsule et dispositore orientalium prouinciarum
Petro glorioso exconsule
Leontio glorioso exconsule et domestico imperialis mensae.

Conueniente autem et sancta ac uniuersale synodo, quae secundum diuinam sanctionem congregata est in hac a deo conseruanda regia urbe, id est
Theodoro et Georgio uenerabilibus presbiteris et Iohanne uenerabile diacono locum adimplentibus sanctissimi ac beatissimi archiepiscopi antiquae Romae Agathonis et
Georgio uenerabili atque sanctissimo archiepiscopo huius magnae Constantinopoleos nouae Romae et
Petro deo amabili presbitero monacho et uicario sedis Alexandriae magnae ciuitatis et
Machario uenerabili archiepiscopo Theopoleos Antiochiae et
Georgio relegioso presbitero monacho et apochrisiario Theodori uenerabilis uicarii sedis Hierusolimorum
Iohanne episcopo ciuitatis Portuensis, Abundantio episcopo ciuitatis Paternae, Iohanne episcopo ciuitatis Regiensis, locum praesentantibus uenerabilis synodi antiquae Romae CXXV deo amabilium episcoporum, qui et per proprias subscriptiones declarantur in suggestione ab eis facta ad Constantinum piissimum imperatorem, et
Theodoro relegioso presbitero atque uicario Theodori deo amabilis archiepiscopi Rauennae
Basilio episcopo ciuitatis Gortinae insule Cretae

VP BR K

---

1 niceta] nicaeta P 2 comiti] comitis K obsequii] obsequi V 5 iuliano ... patricio *om.* R patricio *om.* B logothetae] logothete V^1P B logotheta R loghothetae K 6 imperialis] imperiali K 7 excubiti] excobiti B 9 polieucto] polyeucto P peleucto B 11 ex] consule et *om.* R dispositore] dispessytore R 15 autem *om.* R et *om.* R uniuersale] uniuersali P R K synodo] sinodo B 16 hac] hanc VP^1 urbe] urbae V *om.* R 17 uenerabile] uenerabili P^2 diacono] diaconum V 18 agathonis] aghathonis K 19 sanctissimo archiepiscopo] sanctissimi archiepiscopi K constantinopoleos] constantinopoleus BR 21 amabili] amabile BR presbitero] presbytero B 22 machario] macario P BR uenerabili] uenerabilis P^1 theopoleos] theopoleus BR antiochiae] anthyochiae R 23 relegioso] religioso R K apochrisiario] apocrisario BR apocrisiario K theodori] theodoro V 25 abundantio] habundantio VP 26 regiensis] regiensi VP^1 BR K 27 CXXV] centum uiginti quinque K subscriptiones] subscriptionis V subscriptione B 28 piissimum *om.* P^1 piissimum magnum imperatorem VP BR K 29 relegioso] religioso R K 31 insulae] insolae B

Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἐφέσου
Σισινίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Θρᾴκης
Γεωργίου ἐπισκόπου Κυζίκου
Πέτρου ἐπισκόπου Νικομηδείας
Φωτίου ἐπισκόπου Νικαίας
Ἰωάννου ἐπισκόπου Χαλκηδόνος
Θεοδώρου ἐπισκόπου Μελιτηνῆς
Σισινίου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως Φρυγίας
Μακροβίου ἐπισκόπου Σελευκείας Ἰσαυρίας
Γεωργίου ἐπισκόπου Βυζίης Θρᾴκης
Γρηγορίου ἐπισκόπου Μιτυλήνης
Σεργίου ἐπισκόπου Σηλυβρίας
Ἀνδρέου ἐπισκόπου Μεθύμνης
Θεογνίου ἐπισκόπου Κίου
Γεωργίου ἐπισκόπου Καμουλιανῶν
Ἀντωνίου ἐπισκόπου Ὑπαίπων
Ἰωάννου ἐπισκόπου Δασκυλίου
Γενεσίου ἐπισκόπου Ἀναστασιουπόλεως
Πλάτωνος ἐπισκόπου Κίννης
Θεοδώρου ⟨ἐπισκόπου⟩ Ἰουστινιανουπόλεως Γόρδου
Θεοδώρου ἐπισκόπου Βερίσσης
Στεφάνου ⟨ἐπισκόπου⟩ Ἡρακλείας Πόντου
Λογγίνου ἐπισκόπου Τίου
Δομετίου ἐπισκόπου Πλουσιάδος
Σολομῶνος ἐπισκόπου Κλανέου
Γεωργίου ἐπισκόπου Κώου
Ἰωάννου ἐπισκόπου Μύνδου
Γρηγορίου ἐπισκόπου Καντάνου
Ἰωάννου ἐπισκόπου Λάππης
Εὐλαλίου ἐπισκόπου Ζη⟨νω⟩νουπόλεως
Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Δαλισανδοῦ
Θεοδώρου ἐπισκόπου Ὄλβης
Θεοφάνους πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου τῆς ἐν Σικελίᾳ εὐαγοῦς μονῆς ἐπιλεγομένης Βαίων
Γεωργίου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ μονῆς τῶν Ῥενάτης διακειμένης ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ

M

20 episcopo = ⟨ἐπισκόπου⟩ *om.* M 22 episcopo = ⟨ἐπισκόπου⟩ *om.* M 30 zinonopoleos = ζη⟨νω⟩νουπόλεως] ζηνουπόλεως M

Theodoro episcopo Ephesi
Sisinnio episcopo Heracliae Thraciae
Georgio episcopo Cizici
Petro episcopo Nicomediae
Photio episcopo Niciae 5
Iohanne episcopo Chalcedone
Theodoro episcopo Meletinae
Sisinnio episcopo Hierapoleos Phrygiae
Macrobio episcopo Seleuciae Hisauriae
Georgio episcopo Bizois Thraciae 10
Gregorio episcopo Mitilenae
Sergio episcopo Silimbriae
Andrea episcopo Methymnae
Theognio episcopo Cii
Georgio episcopo Camuliane 15
Antonio episcopo Ypepon
Genesio episcopo Anastasiopoleos
Platone episcopo Cinnae
Iohanne episcopo Dascilii
Theodoro episcopo Iustinianopoleos Gordi 20
Theodoro episcopo Uerissis
Stephano episcopo Heracliae Ponti
Longino episcopo Tii
Dometio episcopo Plusiados
Solomone episcopo Claneu 25
Georgio episcopo Cohensi
Iohanne episcopo Myndi
⟨Gregorio⟩ episcopo Cantani
Iohanne episcopo Lappis
Eulalio episcopo Zinonopoleos 30
Constantino episcopo Dalisandu
Theodoro episcopo Olbis
Theophanio presbitero et abbate uenerabilis monasterii in Sicilia positi, qui cognominatur Baias
Georgio presbitero et monacho monasterii Renati positi in antiqua Roma 35

VP BR K

---

2 heracliae] eracliae VP thraciae] traciae B K chrachia R *cf.* Mitteilungen d. Ges. f. Salzburger Landeskunde 124 (1985) 305 – 318. 3 cizici] cizyci V 4 nicomediae] nichomediae K 5 photio] fotio BR K niciae] nithiae V 6 chalcedone] calcedone V 8 hierapoleos] hierapoleus B phrygiae] frigiae VP 9 macrobio] machobrio V 10 bizois] byzois B 11 gregorio] georgio BR mitilenae] mithilene B 12 silimbriae] silymbriae B 13 methymnae] metimne V metymnae P 14 cii] cihi VP chii R 16 ypepon] ypipon V hypepon P¹ 17 anastasiopoleos] anastasiopoleus BR 18 cinnae] cynne P 19 dascilii] dascylii B 20 iustinianopoleos] iustinianopoleus BR gordi] gurdi K 22 stephano] stefano B heracliae] cracliae VP 23 tii] thii R 24 dometio] tomedio V demotio K episcopo *om.* VP 25 claneu] claneo VP 26 cohensi] coensi BR 27 myndi] mindi VP mundi K 28 γρηγορίου = ⟨gregorio⟩] georgio VP BR K 30 eulalio] seulalio V¹ eolalio BR zinonopoleos] zyninopoleos V zininopoleos P zininopoleus B zinopoleus R 33 theophanio] theofanio BR qui] quod R cognominatur] cognominabatur K 35 monacho] monachi VP